

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра історії

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія та методика навчання історії

Для спеціальності:
014.03 Середня освіта (Історія)

Автори:

к.і.н., старший викладач Маринченко Г.М.

Затверджено на засіданні кафедри історії

від «_____» _____ 20__р. _____

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії інституту історії,
політології та права «_____» _____ 20__р.

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту історії, політології та права

від «_____» _____ 20__р. _____

Миколаїв 2017

ЗМІСТ

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

1	титульна сторінка;	
2	зміст НМК;	
3	витяги з ОКХ, ОПП спеціальності;	
4	навчальна програма дисципліни;	
5	робоча навчальна програма дисципліни;	
6	програма практичної підготовки;	н/п НП
7	засоби діагностики навчальних досягнень студентів;	
8	технічні засоби навчання тощо;	
9	конспект лекцій з дисципліни;	
10	комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни;	н/п НП
11	комплекс завдань для поточного контролю знань; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять;	
12	завдання на курсові та дипломні проекти;	н/п НП
13	контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять;	
14	питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети;	
15	тести для підсумкового контролю; список методичних рекомендацій та розробок викладача;	
16	методичні матеріали, що сприяють самостійній роботі студентів.	
17	методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання	н/п

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ»

Навчальна дисципліна «*Методика навчання історії*» має дисциплінарні зв'язки з такими навчальними дисциплінами: «Педагогіка», «Психологія», «Історія України», «Історія Всесвітня» на основі інтеграції отриманих студентами раніше професійно-педагогічних знань, вмінь і навичок по проблемі викладання історії в загальноосвітній школі. Також в процесі вивчення даної навчальної дисципліни студенти проходять ознайомчу та виробничу практику в загальноосвітній школі.

Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				Форма контролю	
		Усього	У тому числі				
			лекції	семін.	практ.		самост.
Кредит 1. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет							
1	Науково-педагогічні основи методики навчання історії.	10	2	2		6	
2	Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.	10	2	2		6	
3	Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.	10		2		8	
	Разом за кредит 1	30	4	6		20	ККР
Кредит 2. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі							
4	Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.	7	2	2		3	
5	Методи і прийоми вивчення історичного матеріалу.	7	2	2		3	
6	Сучасні засоби навчання історії.	7		2		5	
7	Методи і форми контролю у процесі навчання історії в школі.	9		2		7	
	Разом за кредит 2	30	4	8		18	ККР
Кредит 3. Організація професійної діяльності вчителя історії.							
8	Професійний портрет вчителя історії.	10	2	2		6	
9	Підготовка вчителя до уроку.	10		2		8	
10	Методичне об'єднання вчителів	10		2		8	
	Разом за кредит 3	30	2	6		22	ККР
	Всього за курс	90	10	20		60	іспит

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.03 Середня освіта (Історія)

Предметна спеціалізація

Навчально-науковий інститут історії, політології та права

2017-2018 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Третьякова Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри історії, кандидат історичних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № __ від «__» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Ніколаєв І.Є.)

«__» серпня 2017 р.

Програму погоджено навчально-методичною комісією навчально-наукового інституту історії, політології та права

Протокол від «__» серпня 2017 року № _____

Голова навчально-методичної комісії _____ (Шитюк М.М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 21

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н.І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання історії» складена Третьяковою О.А. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.020302. Історія*.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: методика викладання історії у середній школі з урахуванням їх предметного змісту.

Міждисциплінарні зв'язки: програма змістовно взаємопов'язана з іншими дисциплінами навчального плану бакалаврів, і, перш за все з дисциплінами «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Філософія» та «Психологія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Теорія та методика навчання історії»: надати студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформулювати вміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії.

Завдання курсу:

- *пізнавальні:* вивчення методологічних та теоретичних засад шкільних курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в загальноосвітньому навчальному закладі; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;
- *методичні:* ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії в школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;
- *практичні:* вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

У кожній з тем, які пропонуються до опрацювання розкрито як теорію даного питання, так і сучасні підходи до застосування тих чи інших умов у практиці навчання.

На лекціях висвітлюються основні теоретичні питання курсу. Доповнюють їх матеріали, висунуті до обговорення і аналізу на практичних (семінарських) заняттях.

Кожне заняття містить план, а також список джерел і основної та додаткової літератури, які викладач рекомендує студенту для опрацювання. Студент також може самостійно здійснювати бібліографічний пошук і використовувати видання, які не вказані в загальному списку літератури.

Важливою складовою процесу опанування дисципліни є самостійна робота студентів. Вона складається з опрацювання низки теоретичних та практичних питань, які досліджуються в методичній літературі і є актуальними в сучасній педагогічній та історичній освіті.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями

I. Загальнопредметні:

- володіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання предмета, його концептуальних основ;
- формулювати загальні, специфічні та часткові мету і завдання історичної освіти в основній, повній середній школі сучасного типу;
- здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу з історії відповідно до мети і завдань історичної освіти з урахуванням найважливіших її функцій, а також особливостей даної школи, навчальних груп, окремих учнів;
- структурувати зміст освіти в різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;
- визначати повноцінність змісту кожного уроку, який включає вивчення матеріалу, конкретний фактичний;
- застосовувати різноманітні засоби, загальнодидактичні та предметно-специфічні методи, прийоми, технології організації навчально-виховного процесу з історії;
- співвідносити логіку побудови системи методів навчання історії із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;
- рефлексії в ході реалізації тієї або іншої педагогічної методики і її коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей;
- визначити характер і педагогічну доцільність організації пізнавальної діяльності учнів на уроках і ступінь ефективності її навчальних і комунікативних впливів;
- здійснювати дидактичний аналіз, об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів, умови навчального та комунікативного процесу, своєчасно приймати рішення і домагатися їх виконання.
- організовувати відповідно до наукової організації праці пізнавальну діяльність учнів, власну педагогічну діяльність вчителя;
- коригувати процес навчання історії з врахуванням очікуваного та реального його перебігу;
- виховувати в учнів у процесі навчання історії інтерсоціальні риси особистості;
- здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю в освітній діяльності.

II. Фахові:

- володіти базовими загальними знаннями, а саме теорії та методики навчання історії;
- застосовувати психолого-педагогічні та методичні знання у різноманітних педагогічних ситуаціях;

- бути обізнаними та обговорювати поточний стан досліджень у галузі методик навчання предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- знати зв'язок між проблемами сучасної психолого-педагогічної галузі;
- володіти спеціальними знаннями з методики навчання;
- здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь;
- здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання історії. Поняття «методика навчання історії в школі». Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.

Тема 2. Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма. Навчальний план та місце в ньому шкільного предмету історія. Навчальна програма з історії як нормативний документ. програма з історії для 12-оїчної школи. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії

Тема 3. Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування. Розвиток історичної свідомості учнів. Хронологія: мета, завдання, прийоми вивчення і запам'ятовування. Методика вивчення історичних понять і термінів. Вивчення історичних постатей.

Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі

Тема 4. Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії. Класно-урочна система на сучасному етапі. Урок історії як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку історії. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку історії. Нетрадиційні уроки історії.

Тема 5. Методи, прийоми і засоби вивчення історичного матеріалу. Методи навчання історії, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення головних історичних фактів

Тема 6. Сучасні засоби навчання історії. Засоби навчання, їх класифікація. Історичні джерела, робота з ними на уроках історії. Художня література в ході вивчення історії. Наочність у навчанні історії. Методика використання різних засобів навчання на уроках історії.

Тема 7. Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі. Сутність контролю у навчальному процесі: поняття, завдання, функції, принципи. Методи і форми контролю. Рейтингова система оцінювання

особистих досягнень учнів при вивченні історії. Урок контролю знань та вмінь учнів з історії. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.

Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.

Тема 8. Професійний портрет вчителя історії. Учитель історії: права та обов'язки. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи. професіограма, професійна компетентність та професійний портрет вчителя історії. Індивідуальний стиль діяльності педагога.

Тема 9. Підготовка вчителя до уроку. Загальна характеристика основних етапів підготовки вчителя до уроку. Особливості структури та методики складання календарно-тематичного плану з історії. Структура та методика складання плану-конспекту уроку.

Тема 10. Методичне об'єднання вчителів Методична робота в школі: поняття, напрямки, форми організації. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в школі. Система роботи з молодим вчителем.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин /3 кредити ECTS.

3. Рекомендована література

Базова

Державні документи

1. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту». Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта XXI століття).
3. Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта XXI століття).
4. Навчальна програма з історії для 10-11 класів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/23-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/4326>
5. Навчальна програма з історії для 5-9 класів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/183-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/navchalni-programi/10320>

Підручники і методичні посібники

1. Актуальные вопросы методики обучения истории в средней школе / Под ред. А. Г. Колоскова. – М.: Просвещение, 1984.
2. Бакка Т. В., Ладиченко Т. В. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу «Людина і світ», - Х.: Основа, 2005.
3. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.

4. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. – Х.: Основа, 2005.
5. Вагин А. А. Методика обучения истории в школе. – М.: Просвещение, 1972.
6. Вагин А. А. Методика преподавания истории в средней школе. Учение о методах. Теория урока. – М.: Просвещение, 1968.
7. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Теория и методика преподавания истории: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003.
8. Галахер Кармел Викладання історії в контексті сприяння демократичним цінностям і терпимості. – К., 1998.
9. Клокова Г. В. Методика факультативных занятий по истории. Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1985.
10. Комаров В.О. Методика навчання історії в школі: Навчальний посібник для студентів історичної спеціальності педагогічних університетів. - Кривий Ріг, 2003.
11. Король О. В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч. – метод. пос. – К.: ІЗМН, 1998.
12. Короткова М., Студеникин М. Методика обучения в схемах, таблицах, описаниях. - М.: ВЛАДОС, 1999.
13. Курилів Валентина. Методика викладання історії: Навч. посібник. – Львів; Торонто: Світ, 2003.
14. Лисенко М. М. Методика викладання історії Української РСР. – К.: Рад. шк.. 1985.
15. Лисенко М. М. Методика використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії. – К.: Рад. шк., 1961.
16. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. - Х.: "Основа", 2006. - 96с.
17. Методика обучения истории в школе. Ч.1. Под ред. Ф. В. Коровкина; Ч.2. Под ред. Н. Г. Дайри. – М.: Просвещение, 1978.
18. Методика преподавания истории в средней школе. – М.: Просвещение, 1986.
19. Ольхіна Н. І., Діденко Н. Г., Непран Л. М., Черкаська Л. С. Історичні олімпіади. – Х.: Основа, 2005.
20. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посібник. - К.: Видавництво А.С.К., 2004.
21. Пометун О. Методика навчання історії в школі /О.І. Пометун, Г.О.Фрейман. -К.: Генеза, 2005
22. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник / За ред. І.Я. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Вид. А.С.К., 2003. – 240 с.
23. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід. - Миколаїв: Ілліон, 2007. – 332 с.
24. Степанищев А. Т. Методика преподавания и изучения истории: Пос. для студ. высш. уч. завед. В 2 Ч. – М.: ВЛАДОС, 2002.

25. Стражев А. И. Методика преподавания истории. – М.: Просвещение, 1964.
26. Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. – К., 2000.
27. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. - СПб: Питер, 2001.

Довідникова література

1. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії: Дидактичний словник - довідник. - Запоріжжя: Просвіта, 2002.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
3. Степанищев А. Т. Методический справочник по истории. – М.: ВЛАДОС, 2000.
4. Філософський енциклопедичний словник // За ред. Шинкарука В.І. – К.: Абрис, 2002 – 746 с.

Допоміжна література

1. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії. - Х.: Вид. гр."Основа", 2004.
2. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. - К.: Генеза, 1996.
3. Власов В., Євтушенко Р. Про вивчення навчального курсу «Вступ до історії» у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів України в 2005/06 н.р. //Історія в школах України. - 2005. - №1. - С.3 - 5.
4. Демиденко Т.В., Магдик О.П. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін // Історія України. – 2001. - №41.
5. Єфімова В. О. Історія: Методичні рекомендації щодо проведення навчальної практики. - Х. : Основа, 2004.
6. Житник Б.О. Методичний порадник: Форми і методи навчання. - Х.: "Основа", 2005.
7. Іванченко В.В. Тенденції та особливості формування історичної культури молоді в сучасних умовах // Грані. - 2003. - №3. - С. 3 - 7.
8. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів/ Горбатенко В. та ін. - Львів, 2003. - 136с.
9. Комаров В.О. Методичні умови формування історичного мислення старшокласників. - Кривий Ріг, 1995.
10. Короткова М. В. Методика проведения игр и дискуссий на уроках истории. – М.: ВЛАДОС – ПРЕСС, 2001.
11. Короткова М. В., Студеникин М. Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях: Практическое пособие для учителей. – М.: Гуманит. узд. центр ВЛАДОС, 1999.
12. Левітас Ф.Л. , Салата О.О. Професіограма вчителя історії //Історія та правознавство. - 2006. - №19 - 21.- С. 27 - 32.
13. Левітас Ф.Л. Позакласні заходи з історії. - Х.: Основа, 2004.
14. Мокрогуз О.П. Іноваційні технології на уроках історії. - Х.: Основа, 2005.
15. Позакласна робота з історії. Випуск 1. – Х.: Основа, 2004.

16. Позакласна робота з історії. Випуск 2. – Х.: Основа, 2005.
17. Позакласні заходи з історії / Авт. - упоряд. Ф.Л. Левітас. - Х.: "Основа", 2004.
18. Попова Л.В. Алгоритми учебных действий учащихся на уроках истории: Метод. Пособие для учителя. - М.: АРКТИ, 2003.
19. Проект концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. Розробник О. Ф. Турянська (Луганський пед. унів. ім. Т. Г. Шевченка). //Історія в школах України, 2001 р., №6.
20. Проект концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. Розробники: І. Мішина, Л. Жарова. //Історія в школах України, - 2002 р., №1.
21. Страдлинг Р. Преподавание истории XX века. - Издание Совета Европы, 2002.
22. Тематичне оцінювання досягнень учнів на уроках історії // Історія в школі. - 2001. - № 2. - С. 7 - 9.
23. Терно С.О. Формування методологічної культури учнів у процесі навчання історії // Історія в школі. - 2000. - № 5-6. - С.33-37.
24. Тиждень з історії та правознавства в школі/ упор. Н.І. Харківська. - Х.: Основа, 2006. - 112 с.
25. Удод О. Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. // «Освіта України», № 18 – 19, 8 травня 2001 р.
26. Українська історична дидактика: Міжнародний діалог: Зб. Наук. статей. - К.: Генеза, 2000.
27. Ферро М. Как рассказывают историю детям в разных странах мира. – М., 1998.
28. Фідря О. Методологія історії і тенденції розвитку шкільної історичної освіти // Історія в школах України. - 1999. - №3. - С.31 - 36.
29. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів// Історія в школі - №3. – 2003.–С.18-23
30. Худобец А. Методологические основы изучения истории в современной Украине //Преподавание истории в школе. - 2006. - № 5. - С.21 - 28.
31. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - К.: Знання - Прес,2003.

Інформаційні ресурси

- history.vn.ua — Книги та підручники з історії України та всесвітньої історії
- lesson-history.narod.ru — На допомогу вчителю історії та суспільствознавчих дисциплін
- mon.gov.ua — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
- www.his.1september.ru/urok — Я йду на урок історії (методичні розробки та рекомендації з викладання суспільних дисциплін)
- www.history.org.ua — Інститут історії Національної Академії наук України
- www.memory.gov.ua — Український інститут національної пам'яті

- www.nbuv.gov.ua — Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
- www.novadoba.org.ua — Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін
- www.nsta.org — NSTA (Британське наукове співтовариство вчителів)
- www.ostu.ru/personal/nikolaev — Історичні мапи.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання: виконання практичних робіт, підготовка мультимедійних презентацій, аналіз законодавчих актів, конспекти першоджерел, складання індивідуального портфоліо.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра історії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.03 Середня освіта (Історія)

Предметна спеціалізація

Навчально-науковий інститут історії, політології та права

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання історії» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.020302 Історія*

Розробник: Третякова Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри історії, кандидат історичних наук, _____ (Третякова О.А.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії

Протокол № __ від «__» серпня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Ніколаєв І.Є.)

«__» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 0203 Гуманітарні науки	Нормативна/ Варіативна	
	Напрямок підготовки 6.020302. Історія*.		
Індивідуальне науково-дослідне завдання – методичний портфель вчителя історії	Спеціальність (професійне спрямування): 6.020302. Історія*	<i>Рік підготовки:</i>	
		2-й	
Загальна кількість годин – 90		<i>Семестр</i>	
		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		12	
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		20	
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
60			
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 12 год.: 20 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Теорія та методика навчання історії»: надати студентам уявлення про основні закономірності навчання історії та теоретичні засади історичної дидактики, сформулювати уміння, які будуть використані у практиці навчання та виховання школярів на уроках історії.

Завдання курсу:

- *пізнавальні*: вивчення методологічних та теоретичних засад шкільних курсів історії; новітніх досягнень в галузі педагогіки, методики навчання історії; задач і змісту сучасної історичної освіти; нормативної бази навчання історії в загальноосвітньому навчальному закладі; методів, способів, прийомів навчання предметів, інноваційних прийомів викладання; дослідження творчої спадщини вітчизняної та зарубіжної методичної думки, цілісне її сприйняття;
- *методичні*: ознайомити студентів з теорією і методикою навчання історії, з традиційними і інноваційними методами, прийомами і технологіями навчання історії в школі; навчити моделювати уроки історії різних типів і видів, вільно добирати і оперувати методами і прийомами навчання предмету, оптимізуючи навчально-виховний процес;
- *практичні*: вироблення практичних вмінь та навичок, необхідних для забезпечення високої ефективності навчання історії.

У кожній з тем, які пропонуються до опрацювання розкрито як теорію даного питання, так і сучасні підходи до застосування тих чи інших умов у практиці навчання.

На лекціях висвітлюються основні теоретичні питання курсу. Доповнюють їх матеріали, висунуті до обговорення і аналізу на практичних (семінарських) заняттях.

Кожне заняття містить план, а також список джерел і основної та додаткової літератури, які викладач рекомендує студенту для опрацювання. Студент також може самостійно здійснювати бібліографічний пошук і використовувати видання, які не вказані в загальному списку літератури.

Важливою складовою процесу опанування дисципліни є самостійна робота студентів. Вона складається з опрацювання низки теоретичних та практичних питань, які досліджуються в методичній літературі і є актуальними в сучасній педагогічній та історичній освіті.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями

I. Загальнопредметні:

- володіння знаннями методологічних і теоретичних основ методики навчання предмета, його концептуальних основ;
- формулювати загальні, специфічні та часткові мету і завдання історичної освіти в основній, повній середній школі сучасного типу;
- здійснювати відбір та реалізацію змісту навчального матеріалу з історії відповідно до мети і завдань історичної освіти з урахуванням найважливіших її функцій, а також особливостей даної школи, навчальних груп, окремих учнів;

- структурувати зміст освіти в різноманітні типи та форми уроків, позакласні заходи та факультативні заняття;
- визначати повноцінність змісту кожного уроку, який включає вивчення матеріалу, конкретний фактичний;
- застосовувати різноманітні засоби, загальнодидактичні та предметно-специфічні методи, прийоми, технології організації навчально-виховного процесу з історії;
- співвідносити логіку побудови системи методів навчання історії із реальними особистісними характеристиками учнів, що забезпечують правильність вибору дидактичного засобу, методу чи прийому;
- рефлексії в ході реалізації тієї або іншої педагогічної методики і її коригування в рамках закладених у ній принципів і концептуальних ідей;
- визначити характер і педагогічну доцільність організації пізнавальної діяльності учнів на уроках і ступінь ефективності її навчальних і комунікативних впливів;
- здійснювати дидактичний аналіз, об'єктивно оцінювати навчальні досягнення учнів, умови навчального та комунікативного процесу, своєчасно приймати рішення і домагатися їх виконання.
- організовувати відповідно до наукової організації праці пізнавальну діяльність учнів, власну педагогічну діяльність вчителя;
- коригувати процес навчання історії з врахуванням очікуваного та реального його перебігу;
- виховувати в учнів у процесі навчання історії інтерсоціальні риси особистості;
- здійснювати самоаналіз власної діяльності, самоконтроль, самовдосконалення та самоосвіту з метою досягнення педагогічної майстерності, високого рівня професіоналізму та інноваційного стилю в освітній діяльності.

II. Фахові:

- володіти базовими загальними знаннями, а саме теорії та методики навчання історії;
- застосовувати психолого-педагогічні та методичні знання у різноманітних педагогічних ситуаціях;
- бути обізнаними та обговорювати поточний стан досліджень у галузі методик навчання предметів освітньої галузі «Суспільствознавство»;
- знати зв'язок між проблемами сучасної психолого-педагогічної галузі;
- володіти спеціальними знаннями з методики навчання;
- здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь;
- здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет

Тема 1. Науково-педагогічні основи методики навчання історії.

Поняття "методика навчання історії в школі". Основні складові процесу навчання історії. Задачі й функції методики. Зв'язок методики навчання історії з іншими науками. Методи наукового дослідження шкільного навчання історії.

Тема 2. Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.

Навчальний план та місце в ньому шкільного предмету історія. Навчальна програма з історії як нормативний документ. Програма з історії для 12-оїчної школи. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії

Тема 3. Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.

Розвиток історичної свідомості учнів. Хронологія: мета, завдання, прийоми вивчення і запам'ятовування. Методика вивчення історичних понять і термінів. Вивчення історичних постатей.

Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі

Тема 4. Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.

Класно-урочна система на сучасному етапі. Урок історії як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків. Структура уроку історії. Елементи уроків різних типів. Вимоги до сучасного уроку історії. Нетрадиційні уроки історії.

Тема 5. Методи, прийоми і засоби вивчення історичного матеріалу.

Методи навчання історії, їх класифікація. Вибір оптимальної комбінації методів навчання. Прийоми вивчення головних історичних фактів

Тема 6. Сучасні засоби навчання історії.

Засоби навчання, їх класифікація. Історичні джерела, робота з ними на уроках історії. Художня література в ході вивчення історії. Наочність у навчанні історії. Методика використання різних засобів навчання на уроках історії.

Тема 7. Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі.

Сутність контролю у навчальному процесі: поняття, завдання, функції, принципи. Методи і форми контролю. Рейтингова система оцінювання особистих досягнень учнів при вивченні історії. Урок контролю знань та вмінь учнів з історії. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.

Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.

Тема 8. Професійний портрет вчителя історії.

Учитель історії: права та обов'язки. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи. професіограма, професійна компетентність та професійний портрет вчителя історії. Індивідуальний стиль діяльності педагога.

Тема 9. Підготовка вчителя до уроку.

Загальна характеристика основних етапів підготовки вчителя до уроку. Особливості структури та методики складання календарно-тематичного плану з історії. Структура та методика складання плану-конспекту уроку.

Тема 10. Методичне об'єднання вчителів

Методична робота в школі: поняття, напрямки, форми організації. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в школі. Система роботи з молодим вчителем.

4. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин				Форма контролю	
		Усього	У тому числі				
			лекції	семін.	практ.		самост.
Кредит 1. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет							
1	Науково-педагогічні основи методики навчання історії.	10	2	2		6	
2	Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.	10	2	2		6	
3	Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.	10		2		8	
	<i>Разом за кредит 1</i>	30	4	6		20	ККР
Кредит 2. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі							
4	Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.	7	2	2		3	
5	Методи і прийоми вивчення історичного матеріалу	7	2	2		3	
6	Сучасні засоби навчання історії.	7		2		5	
7	Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі.	9		2		7	
	<i>Разом за кредит 2</i>	30	4	8		18	ККР
Кредит 3. Організація професійної діяльності вчителя історії.							
8	Професійний портрет вчителя історії.	10	2	2		6	
9	Підготовка вчителя до уроку.	10		2		8	
10	Методичне об'єднання вчителів	10	2	2		6	
	<i>Разом за кредит 3</i>	30	4	6		20	ККР
	<i>Всього за курс</i>	90	12	20		58	іспит

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет	
1.	Науково-педагогічні основи методики навчання історії.	2
2.	Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.	2
3.	Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.	2
	Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі	
4	Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.	2
5	Методи і прийоми вивчення історичного матеріалу	2
6	Сучасні засоби навчання історії.	2
7	Методи і форми контролю у процесі навчання історії школі.	2
	Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.	
9	Професійний портрет вчителя історії.	2
10	Підготовка вчителя до уроку.	2
11	Методичне об'єднання вчителів	2
	Разом:	20

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет		
1	До кожного питання семінару підібрати список літератури (не менше 3) із указуванням сторінок	5
2	Заповнити таблицю на основі законодавчих актів України: Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти, Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)»	5
3	Запропонуйте алгоритм вивчення з учнями одного зі складових історичних знань (терміни, історичні постаті)	5
4	Випишіть з шкільного підручника історії завдання з хронології (не менше 10), визначте їх мету. Складіть власні завдання (не менше 3).	5
Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі		
5	У фахових журналах («Історія в школі», «Історія в школах України», «Історія України») знайти методичну розробку плану-конспекту одного з видів нетрадиційного уроку і охарактеризувати його структуру та особливості проведення (форми, методи, прийоми та засоби навчання; діяльність вчителя і учнів на підготовчому, основному та підсумковому етапах).	5
6	Заповнити порівняльну таблицю «Методи навчання»	5
7	Запропонуйте методику роботи з одним із засобів навчання (за вибором студента) у процесі навчання історії	5
8	Підготувати міні-есе на тему: «Яким, на ваш погляд, повинен бути кращий підручник нового покоління?»	5
Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.		
9	Підготувати план-конспект уроку з історії (тема за вибором студента).	5
10	Підготувати календарно-тематичне планування з історії для учнів 5-9 класів на один семестр.	5
11	Сформулювати триєдину мету уроку (тема за вибором студента).	5
12	Обґрунтуйте задіяність різних шкільних предметів у формуванні однієї з ключових компетенцій учнів.	5
Разом:		60

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання – створення методичного портфелю вчителя історії.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання буде виконуватися кожним студентом окремо, постійно впродовж вивчення дисципліни у час відведений на самостійну роботу. Загальна кількість годин на його виконання – 100.

«Методичний портфель вчителя історії» – постійна фіксація студентом своїх методичних досягнень під час вивчення дисципліни. «Портфель» містить зразки самостійно виконаних ним робіт – вправи, завдання, плани-конспекти уроків, тексти рефератів, творчих робіт, доповідей, матеріали педпрактики тощо.

Окрім цього портфель може вмещувати й проекти, над якими працює студент (активний портфоліо), наприклад, дидактичні матеріали до випускної кваліфікаційної роботи. Відповідно методичний портфель може слугувати засобом контролю самоосвітньої компетентності студента як складника його методичного розвитку.

8. Методи навчання

Традиційні методи навчання:

пояснювально-ілюстративний метод – студенти отримують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник в "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, студенти залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Застосовується для передачі великого масиву інформації.

репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто дія виконується на основі інструкцій, приписів, правил в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях.

метод проблемного викладу – використовуючи різноманітні джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб рішення поставленого завдання. Студенти як би стають свідками й співучасниками наукового пошуку.

частково-пошуковий, або евристичний, метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але при цьому поетапно направляється й контролюється педагогом або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Найчастіше застосовується як спосіб активізації мислення, порушення інтересу до пізнання на семінарах і колоквиумах.

дослідницький метод – після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й вимірювання й

виконують інші дії пошукового характеру. Ініціатива, самостійність, творчий пошук проявляються в дослідницькій діяльності найбільше повно.

Активні методи навчання:

практичні вправи, у процесі виконання яких студенти моделюють свої дії у різних навчальних і виховних ситуаціях майбутньої професійної діяльності;

аналіз конкретних ситуацій як індивідуально, так і в малих навчальних групах (6-8 осіб), у ході розбору яких студенти не тільки вчаться формулювати проблеми й ухвалювати рішення щодо них, але й виробляють ряд важливих навичок в області міжособистісної комунікації, групової роботи й лідерства;

робота в малих навчальних групах, у ході якої студенти виконують практичні вправи, розбирають конкретні ситуації, готують групові проекти й беруть участь у ділових іграх; така робота допомагає студентам освоювати рольову поведінку, учитися ефективному спілкуванню й обміну досвідом, виробляти лідерські якості.

ділові ігри носять комплексний характер і проводяться для студентів на основі закордонних методик, сприяючи більш глибокому розумінню й ефективному закріпленню вивчених ними дисциплін;

Широко використовуються методи відео й комп'ютерної комунікації.

9. Методи контролю

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, модульних контрольних робіт тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання творчих завдань, розробка проектів.

Форма підсумкового контролю – іспит для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний кредит.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів за навчальний курс – 300.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота		Семінарські заняття	Самостійна робота	Контрольна робота	Загальна кількість балів
Кредит 1	T1	5	10	45	100
	T2	5	20		
	T3	5	10		
Кредит 2	T4	5	20	40	100
	T5	15	20		
Кредит 3	T6	15	40	45	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЕКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Методика навчання історії»

12. Рекомендована література

Базова

Державні документи

- Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
- Закон України «Про загальну середню освіту». Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
- Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
- Навчальна програма з історії для 10-11 класів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/23-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/4326>

10. Навчальна програма з історії для 5-9 класів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/183-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/navchalni-programi/10320>

Підручники і методичні посібники

28. Актуальные вопросы методики обучения истории в средней школе / Под ред. А. Г. Колоскова. – М.: Просвещение, 1984.
29. Бакка Т. В., Ладиченко Т. В. Методичні рекомендації щодо вивчення курсу «Людина і світ», - Х.: Основа, 2005.
30. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.
31. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. – Х.: Основа, 2005.
32. Вагин А. А. Методика обучения истории в школе. – М.: Просвещение, 1972.
33. Вагин А. А. Методика преподавания истории в средней школе. Учение о методах. Теория урока. – М.: Просвещение, 1968.
34. Вяземский Е. Е., Стрелова О. Ю. Теория и методика преподавания истории: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003.
35. Галахер Кармел Викладання історії в контексті сприяння демократичним цінностям і терпимості. – К., 1998.
36. Клокова Г. В. Методика факультативных занятий по истории. Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1985.
37. Комаров В.О. Методика навчання історії в школі: Навчальний посібник для студентів історичної спеціальності педагогічних університетів. - Кривий Ріг, 2003.
38. Король О. В. Методика викладання українського народознавства в школі: Навч. – метод. пос. – К.: ІЗМН, 1998.
39. Короткова М., Студеникин М. Методика обучения в схемах, таблицах, описаниях. - М.: ВЛАДОС, 1999.
40. Курилів Валентина. Методика викладання історії: Навч. посібник. – Львів; Торонто: Світ, 2003.
41. Лисенко М. М. Методика викладання історії Української РСР. – К.: Рад. шк.. 1985.
42. Лисенко М. М. Методика використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії. – К.: Рад. шк., 1961.
43. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Посібник учителя. - Х.: "Основа", 2006. - 96с.
44. Методика обучения истории в школе. Ч.1. Под ред. Ф. В. Коровкина; Ч.2. Под ред. Н. Г. Дайри. – М.: Просвещение, 1978.
45. Методика преподавания истории в средней школе. – М.: Просвещение, 1986.

46. Ольхіна Н. І., Діденко Н. Г., Непран Л. М., Черкаська Л. С. Історичні олімпіади. – Х.: Основа, 2005.
47. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. метод. посібник. - К.: Видавництво А.С.К., 2004.
48. Пометун О. Методика навчання історії в школі /О.І. Пометун, Г.О.Фрейман. -К.: Генеза, 2005
49. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навчальний посібник / За ред. І.Я. Зязюна, О.М. Пехоти. – К.: Вид. А.С.К., 2003. – 240 с.
50. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід. - Миколаїв: Ілліон, 2007. – 332 с.
51. Степанищев А. Т. Методика преподавания и изучения истории: Пос. для студ. высш. уч. завед. В 2 Ч. – М.: ВЛАДОС, 2002.
52. Стражев А. И. Методика преподавания истории. – М.: Просвещение, 1964.
53. Українська історична дидактика. Міжнародний діалог. – К., 2000.
54. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. - СПб: Питер, 2001.

Довідникова література

5. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії: Дидактичний словник - довідник. - Запоріжжя: Просвіта, 2002.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.
7. Степанищев А. Т. Методический справочник по истории. – М.: ВЛАДОС, 2000.
8. Філософський енциклопедичний словник // За ред. Шинкарука В.І. – К.: Абрис, 2002 – 746 с.

Допоміжна література

32. Баханов К.О. Дослідницька робота учнів на уроках історії. - Х.: Вид. гр."Основа",2004.
33. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи у викладанні історії України. - К.: Генеза, 1996.
34. Власов В., Євтушенко Р. Про вивчення навчального курсу «Вступ до історії» у 5 класі загальноосвітніх навчальних закладів України в 2005/06 н.р. //Історія в школах України. - 2005. - №1. - С.3 - 5.
35. Демиденко Т.В., Магдик О.П. Удосконалення змісту і методів викладання шкільних історичних дисциплін // Історія України. – 2001. - №41.
36. Єфімова В. О. Історія: Методичні рекомендації щодо проведення навчальної практики. - Х. : Основа, 2004.
37. Житник Б.О. Методичний порадник: Форми і методи навчання. - Х.: "Основа", 2005.
38. Іванченко В.В. Тенденції та особливості формування історичної культури молоді в сучасних умовах // Грані. - 2003. - №3. - С. 3 - 7.

39. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів/ Горбатенко В. та ін. - Львів, 2003. - 136с.
40. Комаров В.О. Методичні умови формування історичного мислення старшокласників. - Кривий Ріг, 1995.
41. Короткова М. В. Методика проведення игр и дискуссий на уроках истории. – М.: ВЛАДОС – ПРЕСС, 2001.
42. Короткова М. В., Студеникин М. Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях: Практическое пособие для учителей. – М.: Гуманит. узд. центр ВЛАДОС, 1999.
43. Левітас Ф.Л. , Салата О.О. Професіограма вчителя історії //Історія та правознавство. - 2006. - №19 - 21.- С. 27 - 32.
44. Левітас Ф.Л. Позакласні заходи з історії. - Х.: Основа, 2004.
45. Мокрогуз О.П. Іноваційні технології на уроках історії. - Х.: Основа, 2005.
46. Позакласна робота з історії. Випуск 1. – Х.: Основа, 2004.
47. Позакласна робота з історії. Випуск 2. – Х.: Основа, 2005.
48. Позакласні заходи з історії / Авт. - упоряд. Ф.Л. Левітас. - Х.: "Основа", 2004.
49. Попова Л.В. Алгоритми учебных действий учащихся на уроках истории: Метод. Пособие для учителя. - М.: АРКТИ, 2003.
50. Проект концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. Розробник О. Ф. Турянська (Луганський пед. унів. ім. Т. Г. Шевченка). //Історія в школах України, 2001 р., №6.
51. Проект концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. Розробники: І. Мішина, Л. Жарова. //Історія в школах України, - 2002 р., №1.
52. Страдлинг Р. Преподавание истории XX века. - Издание Совета Европы, 2002.
53. Тематичне оцінювання досягнень учнів на уроках історії // Історія в школі. - 2001. - № 2. - С. 7 - 9.
54. Герно С.О. Формування методологічної культури учнів у процесі навчання історії // Історія в школі. - 2000. - № 5-6. - С.33-37.
55. Тиждень з історії та правознавства в школі/ упор. Н.І. Харківська. - Х.: Основа, 2006. - 112 с.
56. Удод О. Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 12 – річної школи. // «Освіта України», № 18 – 19, 8 травня 2001 р.
57. Українська історична дидактика: Міжнародний діалог: Зб. Наук. статей. - К.: Генеза, 2000.
58. Ферро М. Как рассказывают историю детям в разных странах мира. – М., 1998.
59. Фідря О. Методологія історії і тенденції розвитку шкільної історичної освіти // Історія в школах України. - 1999. - №3. - С.31 - 36.
60. Фідря О. Методологія історії та формування хронологічних і просторових компетенцій учнів// Історія в школі - №3. – 2003.–С.18-23

61. Худобец А. Методологические основы изучения истории в современной Украине //Преподавание истории в школе. - 2006. - № 5. - С.21 - 28.
62. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. - К.: Знання - Прес,2003.

Інформаційні ресурси

history.vn.ua — Книги та підручники з історії України та всесвітньої історії

lesson-history.narod.ru — На допомогу вчителю історії та суспільствознавчих дисциплін

mon.gov.ua — Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

ostriv.in.ua/ — Освітній ресурс «Острів знань»

www.his.1september.ru/urok — Я йду на урок історії (методичні розробки та рекомендації з викладання суспільних дисциплін)

www.historic.ru — «Познаємо людину через її історію» (енциклопедії, довідники, історичні мапи)

www.history.org.ua — Інститут історії Національної Академії наук України

www.history.rin.ru — Історична інформація, мапи, цікаві факти

www.memory.gov.ua — Український інститут національної пам'яті

www.nbu.gov.ua — Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського

www.novadoba.org.ua — Всеукраїнська асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін

www.nsta.org — NSTA (Британське наукове співтовариство вчителів)

www.ostu.ru/personal/nikolaev — Історичні мапи

www.worldhist.ru/index.htm — Єдиний науково-освітній простір вчителів

zakon.rada.gov.ua — Законодавство України

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет	
1.	Науково-педагогічні основи методики навчання історії.	2
2.	Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.	2
	Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі	
4	Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.	2
5	Методи і прийоми вивчення історичного матеріалу	2
	Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.	
8	Професійний портрет вчителя історії.	2
	Разом:	10

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит I. Теорія та методика навчання історії як наука і навчальний предмет	
1.	Науково-педагогічні основи методики навчання історії.	2
2.	Нормативні джерела змісту: навчальний план та предметна програма.	2
3.	Основні складові історичного матеріалу та методика їх формування.	2
	Кредит II. Форми, методи та засоби навчання історії у сучасній школі	
4	Урок та позаурочні форми організації навчального процесу з історії.	2
5	Методи і прийоми вивчення історичного матеріалу	2
6	Сучасні засоби навчання історії.	2
7	Методи і форми контролю у процесі навчання історії в школі.	2
	Кредит III. Організація професійної діяльності вчителя історії.	
8	Професійний портрет вчителя історії.	2
9	Підготовка вчителя до уроку.	2
10	Методичне об'єднання вчителів	2
	Разом:	20

Семінар 1

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

1. Поняття, мета, завдання навчальної дисципліни та її компоненти.
2. Суспільствознавча освіта в школі: завдання, структура, зміст.
3. Місце й зв'язок методики навчання історії з іншими педагогічними науками.

Література:

1. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчальнометодичний посібник для системи післядипломної педагогічної освіти : [у 2 кн.] / А. М. Старєва. – Миколаїв : ОППО, 2012. – Кн.1. – 312 с.
2. Старєва А.М. Методика навчання суспільствознавства [Текст] : навчальнометодичний посібник / А. М. Старєва. – Миколаїв : Іліон, 2013. — 484
3. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 1. Теоретичні основи навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 201 с.
4. Закон України «Про загальну середню освіту». Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
5. Концепція національної системи освіти. //Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с.
6. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. – № 24. – С. 3 – 15.
7. Бондарєва К.І., Козлова О.Г. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя: Науково-методичний посібник. – Суми, 2001.
8. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
9. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.

СЕМІНАР № 2. НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ЗМІСТУ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

1. Державний стандарт загальної середньої освіти та його структура.
2. Навчальний план та місце в ньому шкільному предмету історія (базовий, навчальний та робочий навчальний план).
3. Навчальна програма з історії як нормативний документ. Оновлена навчальна програма з історії для 5-9 класів 2017 року та її структура.
4. Основні підходи до визначення мети, завдань та структурування шкільної історичної освіти в Україні
5. Загальна характеристика змісту шкільного курсу історії.

Література:

1. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно-орієнтований підхід. - Миколаїв: Ілліон, 2007. – 332 с. – С. 59-62.
2. Баханов К.О. Оновлення змісту сучасної шкільної історичної освіти: Монографія. – Донецьк: Юго-Восток, 2005. – 326 с. – С.32 – 66.
3. Баханов К. Проблеми визначення мети і завдань шкільної історичної освіти //Історія в школах України. – 2001. - № 6. – С. 18 – 19; 2002. - № 1. – С. 15 – 22.
4. Баханов К.О. Мета навчання історії в школі: погляд сучасних вчителів //Історія в школі. – 2002. - № 1. – С. 2 – 8.
5. Гирич І. Якої реорганізації потребує шкільна історія // Історія в школах України. – 208. - № 10. – С. 51 – 53.
6. Калініна Л. Деякі підходи до визначення концептуальних засад шкільної історичної освіти // Історія України. – 1999. - №18. –С.4.
7. Комаров В. Шкільна історична освіта: шляхи перебудови // історія в школах України. – 2001. - №3 – С.9-13.
8. Мисан В. Шкільна історична освіта: традиція й новаторство – що переможе? //Історія в школах України. – 2004. - № 8. – С. 17 – 21.
9. Пометун О. Методика навчання історії в школі /О.І. Пометун, Г.О.Фрейман. -К.: Генеза, 2005. – С. 26 – 46.
10. Пометун О., Фрейман Г. Нові підходи до відбору та структурування змісту сучасної історичної освіти // Історія в школах України. – 2000. - № 1. – С. 2 – 7.
11. Пометун О., Фрейман Г. Сучасні цілі та завдання шкільної історичної освіти в Україні //Історія України. – 2006. - № 19. – С. 8 – 13.; //Історія в школі. – 2006. - № 1. – С. 31 – 37.
12. Серова Г. Концептуальні підходи до конструювання змісту шкільної історичної освіти: сучасний погляд //Історія в школі. – 2004. - № 4. – С. 6 – 9.
13. Смотрицький Є. Про історичну освіту //Історія в школах України. – 1997. - № 4. – С. 13 – 15.
14. Сотниченко В. Формування цілей та завдань шкільної історичної освіти через призму європейського досвіду // Історія в школах України. – 2007. - № 8. – С. 3 – 6.
15. Турянська О. Визначення функцій, мети та змісту історичної освіти: соціокультурні чи особистісно орієнтовані засади вибору? //Історія України. – 2004. - № 37. – С. 10 – 13.
16. Яким має бути зміст сучасної історичної освіти в Україні Проблеми взаємодії академічної та дидактичної історії. Матеріали круглого столу //Історія України. – 2010. - № 29. – С. 3 – 10.

СЕМІНАР № 4

УРОК ТА ПОЗАУРОЧНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ІСТОРІЇ.

1. *Загальний аналіз форм організації навчання: класифікація, організаційні і методичні особливості.*
2. *Урок як головна частина навчального процесу. Класифікація уроків.*
3. *Структура уроку. Елементи уроків різних типів.*
4. *Вимоги до сучасного уроку.*
5. *Поняття позаурочної, позакласної та позашкільної роботи.*
6. *Факультативні заняття.*
7. *Навчальна екскурсія.*
8. *Додаткові групові, індивідуальні заняття.*
9. *Предметні гуртки.*
10. *Домашня навчальна робота учнів.*

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Гончаренко С.У. Методика як наука - Хмельницький: ХГПК, 2000.
3. Дайри Н.Г. Современные требования к уроку истории - М.: Просвещение, 1978.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
5. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
6. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
7. Методика обучения истории в школе Т 1. //Под ред. В. Коровкина; Т.2. //Под. ред. Н.Г.Дайри. – М.: Просвещение, 1978.
8. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
9. Старева А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 332 с.
10. Степанищев Методика преподавания и изучения истории - М.: Владос, 2002.
11. Стражев А.И. Методика преподавания истории – М: Просвещение, 1964.
12. Студеникин М.Т. Методика преподавания истории в школе – М.: Владос, 2000.
13. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. – 212 с.
14. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.

СЕМІНАР № 5

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.

1. *Методи навчання, їх класифікація.*
2. *Вибір оптимальної комбінації методів навчання.*
3. *Прийоми як види діяльності.*

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 328 с.
2. Гончаренко С.У. Методика як наука - Хмельницький: ХГПК, 2000.
3. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
4. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
5. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
6. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
7. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
8. Степанищев Методика преподавания и изучения истории - М.: Владос, 2002.
9. Старєва А.М. Методика навчання історії: особистісно орієнтований підхід: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 332 с.
10. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 212 с.и в школі – М.: ВЛАДОС, 2000.
11. Фіцула М.М. Педагогіка. – Тернопіль, 2004.

СЕМІНАР № 6

СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

1. Засоби навчання, їх класифікація.
2. Методичні можливості підручника: колективна, групова та самостійна робота з ним.
3. Підручник для профільних класів.
4. Письмові джерела та робота з ними на уроці
5. Художня література в ході вивчення суспільно-політичних дисциплін.
6. Поняття і значення наочного навчання.
7. Класифікація наочності.
8. Методика використання на уроках: картин, фотоджерел, карикатур, плакатів, реклами, схематичних малюнків і статистичних матеріалів.
9. Предметні, вікові, психолого-педагогічні вимоги до використання наочності.
10. Мультимедіа у навчанні.
11. Методика роботи з мультимедійними засобами навчання:
  - електронний підручник,
  - мультимедійна презентація,
  - інтерактивна дошка,
  - персональний сайт вчителя

Література:

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології й моделі навчання історії в школі. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 190 с.
2. Баханов К.О. Модель навчання у дискусії // Історія в школі. – 2000. - № 9. – С. 16 – 23.
3. Баханов К.О. Організація особистісно орієнтованого навчання. - Харків: Вир.група «Основа», 2008. – 159 с.
4. Венцева Н. Де народжується істина? (Використання дискусійних методів на уроках історії у 7 – 8 класах) // Історія в школах України. – 2004. - № 7. – С. 12 – 17.
5. Дрібниця В. О. Електронний підручник – сучасний засіб навчання / В. Дрібниця. // Історія в школі : Науково-методичний журнал для вчителів. Історія в школі. – 2004. – № 2.
6. Євтушенко В.П. Підручники з історії в школах України: погляд на перспективу // Історія в школах України.-2001.- №3.- С.13
7. Короткова М.В. Методика проведення игр и дискуссий на уроках истории. – М.: ВЛАДОС - ПРЕСС, 2003. – 256 с.
8. Країло О. Використання засобів Power Point на уроках [Електронний ресурс] / О. Країло. – Режим доступу : <http://www.osvita.ua/>.
9. Курилів В. Методика викладання історії - Львів – Торонто: Світ, 2003.
10. Левітас Ф.Л., Салата О.О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 112 с.
11. Мокрогуз О. П. Інноваційні технології на уроках історії / О. П. Мокрогуз. – Х. : Вид. група «Основа» : «Тріада+», 2007. – 192 с.
12. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
13. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І.Пометун, Г.О.Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
14. Сучасна українська школа і педагогіка у поняттях і термінах : Довідник : навчальний посібник / автори-укладачі : О.А.Кузнецова, А.О.Нікора. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 212 с.
15. Тороп В. В. Проблема використання інформаційних технологій у викладанні предметів соціально – гуманітарного циклу // Історія в школах України – 2007. – №2.
16. Шевченко А. І. Методика розробки електронних підручників для загальноосвітніх середніх шкіл України. – Донецьк, 2001 – 152 с.
17. SMART Board починаючим [Електронний ресурс] / Способи використання SMART Board. – Режим доступу : <http://www.smartboard.com.ua/>.
18. WEBSITE BUILDER FOR TEACHERS [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС] / ПЕРСОНАЛЬНИЙ САЙТ ВЧИТЕЛЯ. – РЕЖИМ ДОСТУПУ : [HTTP://WWW.EDUCATORPAGES.COM/](http://www.educatorpages.com/).

СЕМІНАР № 7

МЕТОДИ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В ШКОЛІ.

1. Сутність контролю у навчальному процесі.
2. Завдання та загальнодидактичні принципи контролю знань учнів.
3. Функції контролю знань.
4. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий.
5. Методи і форми контролю.
6. Функції оцінювання: навчальна, розвивальна, виховна, соціально-практична.
7. Нові вимоги до принципів і методів оцінювання в умовах модернізації мети і змісту освіти.
8. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з історії України і всесвітньої історії за 12-бальною системою оцінювання.
9. Тематичне оцінювання з історії: мета, завдання, форми проведення.
10. Система запитань при оцінюванні. Тести, їхні типи.
11. Оцінювання навчальних досягнень учнів в інноваційних моделях навчання:
12. Зовнішнє незалежне оцінювання з історії.

Література:

1. Педагогічна майстерність: Підручник І.А. Зязюн Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; Заред. І.А. Зязюна,. - К.: Вищ. шк., 1997 - 349 с/. іл. (стор. 268 - 287).
2. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.
3. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: Рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О.І. Локшиної. – К.: «К.І.С.», 2004. – 160 с.
6. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / Під заг. ред. О.І. Локшиної. – К.: «К.І.С.», 2004. – 128 с.
7. Нікора А.О. Теорія та методика навчання суспільно-політичних дисциплін : навчальний посібник : у 2-х кн. [Кн. 2. Основи методики навчання суспільно-політичних дисциплін] / А. О. Нікора. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 238 с.
8. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006. – 328 с.

СЕМІНАР № 8.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ

1. Сутність педагогічної діяльності: особливості, структура
2. Права і обов'язки вчителя на сучасному етапі
3. Функції учителя історії та основні вимоги до нього на сучасному етапі
4. Педагогічна спрямованість вчителя історії: поняття, структура, типи
5. Професіограма і професійна компетентність учителя історії
6. Професійно-значущі якості сучасного учителя історії

Рекомендована література:

1. Белухин Д.А. Учитель: от любви до ненависти.... Кн. для учителя. М., 1994.
2. Болсун С. Вчительські манери: сутність та вимоги до них. //Рідна школа. – 2001. - №8.
3. Введение в специальность: учебное пособие для студентов педагогических институтов /Л.И. Рувинский, В.А. Кан-Калик, Д.М. Гришин и др. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
4. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 576с.
5. Джеймс У. Беседы с учителями о психологии. М., 1998.
6. Дубасенюк А.А. Профессиональное становление педагога. – Житомир, 1993.
7. Дубасенюк О.А. Психолого-педагогічні фактори професійного становлення вчителя. – Житомир, 1995.
8. Елканов С.Б. Профессиональное самовоспитание учителя: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1986 – 143с.
9. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М.: Педагогика, 1987.
10. Закон України “Про загальну середню освіту”
11. Закон України “Про освіту”
12. Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя: Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности. Л., 1967.
13. Кузьмина Н.В. Способности, одаренность, талант учителя. — Л.: Знание, 1985. — 32 с.
14. Кухарев Н.В. На пути к профессиональному совершенству: Кн. для учителя. М., 1990.
15. Левитес Д.Г. Школа для профессионалов, или Семь уроков для тех, кто учит. М.; Воронеж, 2001.
16. Львова Ю.Л. Творческая лаборатория учителя: Из опыта работы. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1985 – 158с.
17. Маркова А.К. Психология профессионализма. М., 1996.
18. Маркуша А.М. Если вы учитель: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1989. – 160с.
19. Митина Л.М. Психологическая диагностика коммуникативных способностей учителя: Учеб. пособие. Кемерово, 1996.
20. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. М., 1998.
21. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал (психологические проблемы). М., 1994.
22. Мюнстерберг Г. Психология и учитель: Пер. с англ. 3-е изд., испр. М., 1997.
23. Ольшанский В.Б. Практическая психология для учителей. М., 1994.
24. Орлов Ю.М. Восхождение к индивидуальности: Кн. для учителя. М., 1991.
25. Писаренко В.И., Писаренко И.Я. Педагогическая этика: Книга для учителя. – 3-е изд., доп. и перераб. – 1986. – 240с.
26. Пряжников Н.С. Профессиональное и личностное самоопределение. М.; Воронеж, 1996.
27. Сеница И.Е. Педагогический такт и мастерство учителя. Пер. с укр. –М.: Педагогика, 1983. – 248с.
28. Сластенин В.А., Подымова Л.С. Педагогика: Инновационная деятельность. М., 1997.
29. Слово об учителе /сост. и авт. вступ. ст. А.Т. Губко.– К.: Радянська школа, 1985. – 255с.

СЕМІНАР № 9

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО УРОКУ ІСТОРІЇ

1. Структура, зміст навчальної програми з історії
2. Основні етапи підготовки вчителя до уроку
3. Календарно-тематичний план: структура, вимоги
4. План-конспект уроку історії: основні складові, правила оформлення

Література:

1. Актуальные вопросы методики обучения истории в средней школе / Под ред. А.Г. Колоскова. — М., 1984. — С. 216—242.
2. Андреева В.М. Чи потрібен учителю проект уроку //Географія. — 2006. - № 3. — С. 6 – 7.
3. Бондарчук Г. Оптимізація сучасного уроку на інноваційних засадах (Технологія досвіду) //Історія України. — 2012. - № 15. — С. 14 - 19
4. Вагин А.А. Методика преподавания истории в средней школе. — М., 1968.
5. Власов В. Яким має бути сучасний урок історії //Історія в школах України. — 2008. - № 1. — С. 15 – 18.
6. Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. Методика преподавания истории в школе. — М., 1999. — С. 16—25.
7. Гора П.В. Повышение эффективности обучения истории в средней школе. — М., 1988.—С.25—33, 64 - 71.
8. Гора П.В. Подготовка учителя к уроку // Преподавание истории в школе. — 1984. — № 3.
9. Горб О. Структура уроку – складова педагогічної технології //Рідна школа. — 2002. - № 12. — С. 27 – 29
10. Грицевский И.М., Грицевская С.О. От учебника — к творческому замыслу урока. — М., 1990.
11. Дайри Н.Г. Современные требования к уроку истории. — М., 1978.
12. Зязюн І. Моєму колезі – молодому вчителю //Урядовий кур'єр. — 2008. — 4 березня. — С. 9.
13. Комаров В. Нові програми, нові підходи... Думки вголос //Історія в школі. — 209. - № 1, 2, 4.
14. Короткова М.В., Студеникин М.Т. Методика обучения истории в схемах, таблицах, описаниях: Практ. пособие для учителей. — М.: ВЛАДОС, 1999. — С. 142 – 152.
15. Короткова М.В., Студеникин М.Т. Методика обучения истории: Теоретический курс. Книга авторизованного изложения. — М., 1993. — С. 94—106.
16. Курилів В. Методика викладання історії: Навч. посібник. — Львів; Торонто: Світ, 2003. — С. 133 – 146.
17. Мельник Л.Г. Методика викладання історії в середній школі – К., 1974. — С. 194 – 198, 40 – 42.
18. Методика обучения истории в средней школе /Под ред. Ф.П. Коровкина – Ч. 2. — М., 1978. — С. 167 – 187, 207 - 210.
19. Методика преподавания истории в средней школе: Учеб. пособие / С.А. Ежова, А.В. Дружкова и др. — М., 1986. — Главы XII—XIII.
20. Мисан В. Урок історії: план-конспект //Історія в школах України. — 2008. - № 4. — С. 29 – 34.
21. Навчальна програма з історії для 11-річної загальноосвітньої середньої школи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/zagalna-serednya-osvita/183-diyalnist/osvita/doshkilna-ta-zagalna-serednya/navchalni-programi/10320>

СЕМІНАР № 10

МЕТОДИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ВЧИТЕЛІВ

1. Методична робота в школі: поняття, завдання, функції, напрямки
2. Традиційні та нетрадиційні форми колективної та групової методичної роботи в школі
3. Самоосвіта як одна з ключових форм методичної роботи в школі
4. Методоб'єднання істориків: завдання, зміст і напрямки роботи в школі.
5. Підвищення кваліфікації та атестація педагогічних працівників
6. Система роботи з молодими вчителями

Практичне завдання:

- скласти план роботи методоб'єднання вчителів історії на один семестр;
- розробити план самоосвіти вчителя історії на навчальний рік

Література:

1. Волкова Н.П. Педагогіка
2. Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. Педагогіка. – Вінниця, 2001. – 200 с.
3. Жерносек І. П. Організація методичної роботи в школі. — К., 1995.
4. Завягинский В. Й. Учитель как исследователь. — М., 1980.
5. Колективні форми методичної роботи // Школа. – 2006. – №2. – С.23.
6. Красовицкий Ю. М. От педагогической науки к практике. — К., 1990.
7. Методична діяльність в школі. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14561>
8. Николенко Л. Самообразование учителя Електронний ресурс. Режим доступу: <http://pedsovet.org/forum/topic302.html>
9. Основні форми методичної роботи в школі Електронний ресурс. Режим доступу: http://ualib.com.ua/br_3388.html
10. Педагогічний пошук / За ред. В.Ф. Беха. — К., 1989.
11. Самигуллин, Г. Непрерывное педагогическое образование и инновационные процессы / Г. Самигуллин // Народное образование.- 2008.- №4.- С.234-240
12. Татаурова Р.Ш. Самоосвіта вчителя сільської школи Електронний ресурс. Режим доступу: http://konспект.org.ua/articles.php?article_id=95
13. Фіцула М.М. Педагогіка. – К., “Академія”, 2000. – 544 с.

Практичні завдання до Кредиту № 1

Скласти план роботи методоб'єднання вчителів історії на один семестр;
Розробити план самоосвіти вчителя історії на навчальний рік
На основі спостережень під час педагогічної практики або досвіду власного навчання в школі, проаналізувати матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення кабінету історії.
Запропонувати по 5 тем для проведення виховних заходів історичного спрямування для учнів основної та старшої школи.
Підготувати розгорнутий сценарій виховного заходу на історичну тематику.

Практичні завдання до Кредиту № 2

Запропонувати пам'ятку для вчителя щодо організації роботи з підлітками на уроці історії
Розкрити зміст висловлювання «Учитель вчить – учень навчається, учень не лише об'єкт, але і суб'єкт навчання» (до 10 речень).
Підготувати план-конспект уроку з історії (тема за вибором студента).
Підготувати календарно-тематичне планування з історії для учнів 5-9 класів на один семестр.
Сформулювати триєдину мету уроку (тема за вибором студента).

Практичні завдання до Кредиту № 3

Підготувати презентацію Power Point на тему: «Позаурочні форми організації навчально-виховного процесу з історії».
Запропонуйте методику роботи з одним із засобів навчання (за вибором студента) у процесі навчання історії.
Підготувати міні-есе на тему «Яким, на ваш погляд, повинен бути кращий підручник нового покоління».
Обґрунтуйте задіяність різних шкільних предметів у формуванні однієї з ключових компетенцій учнів.
Скласти варіанти завдань тематичної атестації, який би включав в себе тести, логічні і творчі завдання (тема за вибором студента).

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ з дисципліни «Теорія та методика навчання історії»

Методи контролю:

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок студентів протягом навчального семестру відбувається за результатами усних відповідей на практичних заняттях, тестування, письмового опитування, перевірки індивідуальних завдань та самостійної роботи, обговорення рефератів тощо.

Робоча програма передбачає застосування 3-х форм контролю знань студентів:

Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань.

Періодична форма контролю – виконання модульних контрольних робіт, розробка проектів, творчі роботи

Форма підсумкового контролю – залік для студентів денної форми навчання на основі суми балів набраних за кожний модуль та іспит для студентів заочників.

Студенти виконують навчальну програму з дисципліни як в аудиторії, так і поза аудиторією: відповідають на тести з тем курсу, виконують практичні завдання, готуються до семінарських занять, обговорюють конкретні ситуації, виконують завдання для самостійної роботи – кожне з них оцінюється за відповідними критеріями у балах. Максимальна сума балів – 200. Діагностика знань здійснюється за бальною системою, яка послідовно переводить бали у звичайну оцінку.

Поточний, контроль здійснюється у вигляді опитування, виконання індивідуального або колективного завдання та їх захисту. Модульний (рубіжний) контроль передбачає виконання контрольної роботи, підсумковий - задачу іспиту.

Критеріями оцінки є:

<u>при усних відповідях:</u>	<u>при виконанні письмових завдань:</u>
<ul style="list-style-type: none"> • повнота розкриття питання; • логіка викладання, культура мови; • емоційність та переконаність; • використання основної та додаткової літератури; • аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки. 	<ul style="list-style-type: none"> • повнота розкриття питання; • цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; • акуратність оформлення письмової роботи.

На семінарському занятті оцінюються:

- усні відповіді студентів;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- участь у ділових, рольових іграх та їх обговоренні;
- аналіз ситуаційних завдань та вміння доведення власної думки;

- презентації фрагментів уроків;
- підібрана інформація щодо прикладів зі педагогічної практики, новин вітчизняної/зарубіжної методики;
- реферативні виступи, усні повідомлення тощо.

За кожним елементом змістового модуля, передбаченого робочою програмою, обов'язкова певна форма поточного оцінювання знань. Такими формами можуть бути: усне опитування; тестування знань студентів з певного розділу (теми) або з певних окремих питань лекційного курсу; виступи на семінарських заняттях (з рефератом, в дискусії); перевірка і захист індивідуальних навчально-дослідних завдань тощо.

Норми оцінювання усних відповідей

- 5 балів – студент самостійно створює оригінальну за думкою відповідь, аналізує різні погляди на поставлену проблему, добирає переконливі аргументи, висловлює власну думку, відповідь повна, змістовна, характеризується багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.
- 4-3 бали – студент самостійно будує послідовну, повну, логічно викладену думку, розкриває суть проблеми, висловлює головну думку, вдало добирає лексичні засоби, однак припускається окремих недоліків (відсутність прикладів, належної аргументації тощо).
- 2-1 бали – за обсягом відповідь становить менше половини норми, пропуск положень, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.
- 0 балів – неготовність до практичного заняття.

Контроль самостійної роботи студентів здійснюється як під час аудиторних занять (на семінарах заняттях), так і у позааудиторний час, визначений викладачем. Контроль самостійної роботи передбачає: визначення ступеня засвоєння матеріалу; визначення якості виконання індивідуальних і творчих колективних завдань; відвідування консультацій викладача; своєчасне виконання і здача поточних завдань; оцінку знань, здобутих у результаті самостійної навчальної роботи.

Норми оцінювання завдань самостійної роботи

- 5-4 бали – матеріал відповідає тематиці поставленого завдання, повністю розкриває його сутність, оформлений за всіма вимогами ділового стилю; у матеріалі відсутні орфографічні та стилістичні помилки, він вчасно складений для перевірки.
- 3-2 бали – зміст матеріалу не зовсім відповідає заданій тематиці або недостатньо повно розкриває його сутність; оформлений матеріал містить деякі орфографічні, пунктуаційні помилки, у ньому відсутні.
- 1 бал – зміст матеріалу не співпадає з завданням, не відповідає діловому стилю викладу матеріалу, у ньому наявна велика кількість орфографічних та пунктуаційних недоліків.

Кредитний контроль. Кредитний контроль є підсумком певного етапу вивчення дисципліни. Його мета – виявлення проміжних результатів засвоєння студентами змісту навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться згідно і тематичним планом. Оцінка модульного контролю здійснюється за 30-бальною шкалою.

Кредитний контроль проводиться у вигляді різнорівневої письмової самостійної роботи, яка містить такі завдання:

- теоретичні питання – 2 – 10 балів;
- тестові завдання – 1-5 бали;
- творчі завдання – 2-15 балів.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є сума набраних студентом за семестр та під час кредитного контролю балів.

У разі, якщо студент бажає підвищити свою підсумкову оцінку він має право на складання усного заліку.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	<i>Оцінка за національною шкалою</i>
		для заліку
90 – 100	A	зараховано
80-89	B	
65-79	C	
55-64	D	
50-54	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Бали	<i>Критерії оцінки</i>
(незадовільно з обов'язковим повторним)	Практично не знає психолого-педагогічної термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь.
FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Має уяву про психолого-педагогічну термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок, на які не звертає уваги.
E (незадовільно з можливістю повторного складання)	Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні психолого-педагогічні терміни. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань у вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі здатен виправити. Повністю відсутнє знайомство з інформацією, що викладена в додатковій літературі.
D (задовільно)	Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою та довідниковою літературою. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отримані при вивченні інших дисциплін.
C (добре)	На основі володіння матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі. Знайомий з психолого-педагогічними періодичними виданнями останніх років.

<p style="text-align: center;">В (дуже добре)</p>	<p>Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно застосовувати у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної літератури з предмету. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує при аналізі стану навчально-виховного процесу в університеті.</p>
<p style="text-align: center;">А (відмінно)</p>	<p>На основі досконалого знання матеріалу предмету студент набути знання, вміння та навички використовує при рішенні нестандартних задач. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, орієнтується у періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи, який проявляється у наявності наукових публікацій, виступах на наукових конференціях.</p>

Контрольне завдання № 1

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Державне навчання історії в Російській імперії ведеться з:</p> <p>а) 1725 р.; в) 1727 р.;</p> <p>б) 1726 р.; г) 1728 р.</p>	<p>6. Уміння аналізувати, пояснювати історичні факти:</p> <p>а) просторові; в) логічні;</p> <p>б) аксіологічні; г) мовленнєві</p>
<p>2. Закон України «Про освіту»:</p> <p>а) 1996 р.; в) 1999 р.;</p> <p>б) 1998 р.; г) 2000 р.</p>	<p>7. Предмет, який не входить до освітньої галузі Суспільствознавство:</p> <p>а) історія України; в) географія;</p> <p>б) правознавство; г) етика</p>
<p>3. Обов'язок вчителя:</p> <p>а) виконувати вимоги адміністрації школи;</p> <p>б) користуватися оплачуваною відпусткою;</p> <p>в) поважати гідність учня;</p> <p>г) здійснювати ремонт класної кімнати</p>	<p>8. Історичний факт, що відбувався за участі певних осіб, суворо локалізований у часі та просторі.</p> <p>а) історичний процес;</p> <p>б) історична теорія;</p> <p>в) сторичне явище;</p> <p>г) історична подія</p>
<p>4 Період Всесвітньої історії, що вивчається у 11 класі:</p> <p>а) поч. ХХ ст. – 1939 р.;</p> <p>б) 1939 р. – до сьогодні;</p> <p>в) кін. ХVІ ст. – кін. ХVІІІ ст.;</p> <p>г) ХІХ ст.</p>	<p>9. Методика викладання історії – це</p> <p>а) галузь психології;</p> <p>б) галузь педагогіки;</p> <p>в) галузь соціології;</p> <p>г) самостійна дисципліна</p>
<p>5. Документ, де вказано набір навчальних предметів, які вивчаються у закладі освіти:</p> <p>а) навчальна програма;</p> <p>б) шкільний журнал;</p> <p>в) навчальний план;</p> <p>г) календарно-тематичне планування</p>	<p>10. Елемент не характерний для класно-урочної системи:</p> <p>а) основною одиницею занять є урок;</p> <p>б) учні об'єднуються в класи за віком та рівнем підготовки;</p> <p>в) існує постійний склад класу;</p> <p>г) заняття не є обов'язковими для всіх</p>

Контрольне завдання № 2

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Слово «методика» означає:</p> <p>а) педагогічна наука; б) метод вивчення; в) шлях дослідження; г) шкільна методика</p>	<p>6. До компонентів навчання історії в школі не відноситься:</p> <p>а) мета навчання; б) результати навчання; в) зміст навчання; г) проблемність навчання</p>
<p>2. 12-бальна система оцінювання запроваджена у:</p> <p>а) 1999 р.; в) 2001 р.; б) 2000 р.; г) 2002 р.</p>	<p>7. До структури історичних знань входить:</p> <p>а) практика; в) вміння; б) теорія; г) навичка</p>
<p>3. Період Всесвітньої історії, що вивчається у 10 класі:</p> <p>а) поч. ХХ ст. – 1939 р.; б) 1939 р. – до сьогодні; в) кін. ХVІ ст. – кін. ХVІІІ ст.; г) ХІХ ст.</p>	<p>8. Який з перелічених фактів є історичним явищем:</p> <p>а) Берестейська унія 1596 р. б) виникнення українського козацтва в) марафонська битва 490 р. до н.е. г) велике переселення народів</p>
<p>4. Який з компонентів не входить до Державного стандарту:</p> <p>а) пояснювальна записка; б) загальна характеристика змісту освіти; в) базовий навчальний план; г) державні вимоги до рівня підготовки учнів.</p>	<p>9. Основним підходом до організації системи навчання в сучасній школі є:</p> <p>а) класно-урочна система; б) бригадно-лабораторний метод; в) індивідуально-групове навчання; г) метод проектів</p>
<p>5. Інтегральна характеристика праці вчителя, в якій виражається прагнення педагога до самореалізації</p> <p>а) педагогічна спрямованість; б) професійний портрет; в) професіограма; г) компетентність</p>	<p>10. Який метод передбачає ознайомлення учнів з фактичним матеріалом за допомогою різних джерел, підведення їх до самостійного аналізу фактів</p> <p>а) пояснювально-ілюстративний б) репродуктивний в) проблемний виклад г) частково-пошуковий</p>

Контрольне завдання № 3

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Предметом методики викладання історії є:</p> <p>а) процес навчання історії; б) процес пізнання історії; в) процес наукового дослідження; г) процес пізнання педагогіки</p>	<p>6. Уміння давати оцінки історичному розвитку відноситься до:</p> <p>а) просторових; б) аксіологічних; в) логічних; г) мовленнєвих</p>
<p>2. Навчальна програма з історії для 5-9 класів затверджена у:</p> <p>а) 2010 р.; в) 2012 р.; б) 2011 р.; г) 2013 р.</p>	<p>7. До друкованих засобів навчання належить:</p> <p>а) діафільм; б) картина; в) хрестоматія; г) схема</p>
<p>3. До компонентів навчання історії в школі відноситься:</p> <p>а) неперервність навчання; б) результати навчання; в) доступність навчання; г) проблемність навчання</p>	<p>8. Документ, що визначає державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл:</p> <p>а) навчальний план; б) державний стандарт; в) навчальна програма; г) методичний посібник</p>
<p>4. Період Всесвітньої історії, що вивчається у 8 класі:</p> <p>а) поч. IX ст. – II пол. XVI ст.; б) II пол V ст. н.е. – кін. XV ст.; в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.; г) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.</p>	<p>До апарату орієнтування підручника не належать:</p> <p>а) глосарії; б) текстові таблиці; в) довідники; г) зміст</p>
<p>5. До обов'язків вчителя не належить:</p> <p>а) поважати гідність учні; б) підвищувати педагогічну майстерність; в) здійснювати ремонт класної кімнати; г) виховувати у дітей повагу до батьків;</p>	<p>10. Позитивною особливістю класно-урочної системи є:</p> <p>а) орієнтованість на середнього учня; б) висока складність навчання для слабких учнів; в) неможливість реалізації індивідуальних особливостей учнів; г) єдність системи навчання в масштабі всієї країни</p>

Контрольне завдання № 4

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Який з навчальних предметів входить до освітньої галузі Суспільствознавство:</p> <p>а) історія України; в) географія; б) біологія; г) музика</p>	<p>6. Принцип наочності сформулював:</p> <p>а) Сухомлинський; б) Коменський; в) Песталоцці г) Макаренко</p>
<p>2. Період Всесвітньої історії, що вивчається у 9 класі:</p> <p>а) поч. XV ст. – II пол. XVI ст.; б) II пол XV ст. – кін. XVI ст.; в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.; г) XIX ст.</p>	<p>7. Який з перелічених фактів є історичним процесом</p> <p>а) реформація в Європі б) виникнення українського козацтва в) марафонська битва 490 р. до н.е. г) велике переселення народів</p>
<p>3. Нетрадиційний вид уроку, що базується на традиційних формах позакласної роботи:</p> <p>а) урок-брейн-ринг; б) урок-аукціон; в) урок-дослідження; г) урок-екскурсія в минуле</p>	<p>8. Діяльність спрямована на виявлення рівня засвоєння учнями вже вивченого матеріалу:</p> <p>а) оцінювання; б) перевірка знань; в) контроль знань; г) оцінка знань</p>
<p>4. До навчально-методичного забезпечення кабінету належить:</p> <p>а) виставка кращих робіт учнів; б) державна символіка; в) навчальні програми; г) портрети видатних учених</p>	<p>9. Позитивна риса підручника історії:</p> <p>а) академічний стиль викладу матеріалу; б) недосконале методичне забезпечення; в) наявність джерельної бази; г) перевантаження змісту;</p>
<p>5. Що з переліченого не відноситься до гігієнічних вимог уроку</p> <p>а) чергування видів навчальної роботи і різноманітність методів навчання. б) дотримання температурного режиму; в) організаційне й матеріальне забезпечення уроку; г) дотримання норм освітлення;</p>	<p>10. До організаційних ознак класно-урочної системи належить:</p> <p>а) заняття не є обов'язковими для всіх; б) навчальний рік є неподільним та безперервним; в) основною формою навчання є екскурсія; г) учні об'єднуються в класи за віком та рівнем підготовки</p>

Контрольне завдання № 5

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Наукова дисципліна, яка досліджує процес навчання історії:</p> <p>а) педагогіка; б) методика викладання історії; в) дидактика; г) суспільствознавство</p>	<p>6. У класифікації історичних осіб «за походженням» який тип відсутній:</p> <p>а) видатні за статусом; б) видатні за походженням; в) видатні за статусом і за походженням; г) багатогранні</p>
<p>2. Навчальна програма з історії для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів затверджена у:</p> <p>а) 2010 р.; в) 2012 р.; б) 2011 р.; г) 2013 р.</p>	<p>7. До пам'яток художнього слова не належать:</p> <p>а) байки; в) листи; б) пісні; г) міфи</p>
<p>3. Періоду історії України, що вивчається у 7 класі:</p> <p>а) поч. IX ст. – II пол. XVI ст.; б) II пол V ст. н.е. – кін. XV ст.; в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.; г) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.</p>	<p>8. Уміння працювати з джерелами відноситься до:</p> <p>а) просторових б) аксіологічних в) інформаційних г) мовленнєвих</p>
<p>4. До прав вчителя не належить:</p> <p>а) пільгове придбання житла; б) пільговий проїзд у транспорті; в) пільгове кредитування; г) пільгове придбання продуктів харчування</p>	<p>9. Вид контролю, який проводиться напередодні вивчення теми:</p> <p>а) поточний; б) попередній; в) періодичний; г) підсумковий</p>
<p>5. Метод, що передбачає подання вчителем готової інформації за допомогою розповіді, наочності та ін., а учні слухають, усвідомлюють, запам'ятовують</p> <p>а) пояснювально-ілюстративний б) дослідницький в) проблемний виклад г) частково-пошуковий</p>	<p>10. Який з елементів характерний для класно-урочної системи:</p> <p>а) заняття не є обов'язковими для всіх; б) основною формою навчання є екскурсія; в) навчальним процесом керує старший учень; г) учні об'єднуються в класи за віком та рівнем підготовки</p>

Контрольне завдання № 6

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Авторами класифікації методів навчання за характером пізнавальної діяльності є:</p> <p>а) Баханов і Костюк; б) Лернер і Скаткін; в) Карцев і Лейбенгруб; г) Вагін і Гора</p>	<p>6. Характеристика особи в контексті біографічних даних, основних етапів життя</p> <p>а) історичний портрет; б) політичний портрет; в) автобіографія; г) мемуари</p>
<p>2. Спосіб організації навчального матеріалу і взаємопов'язаної діяльності вчителя і учнів в процесі навчання:</p> <p>а) метод навчання; б) прийом навчання; в) засіб навчання; г) форма організації навчання</p>	<p>7. У класифікації «за освітніми завданнями», який вид факультативу відсутній</p> <p>а) з поглибленого вивчення навчальних предметів; б) з вивчення додаткових дисциплін; в) міжпредметні факультативи. г) теоретичні факультативи</p>
<p>3. Обсяг домашніх завдань для учнів 5-6 класів не повинен перевищувати:</p> <p>а) 2, 5 год.; б) 3 год.; в) 4 год.; г) 5 год.</p>	<p>8. До структури історичних знань не входить:</p> <p>а) історичні факти; б) історичні теорії; в) історичні закони; г) історичні ідеї</p>
<p>4. Уміння локалізувати історичні об'єкти у просторі відноситься до:</p> <p>а) просторових б) аксіологічних в) логічних г) мовленнєвих</p>	<p>9. Нетрадиційний вид уроку, що нагадує публічні форми спілкування:</p> <p>а) урок-вікторина; б) урок-аукціон; в) урок-казка; г) урок мудрості</p>
<p>5. Структурний компонент уроку на якому учитель докладно роз'яснює школярам завдання домашньої роботи:</p> <p>а) підведення підсумків уроку; б) актуалізація опорних знань; в) мотивація навчальної діяльності; г) інструктаж з домашнього завдання</p>	<p>10. Гігієнічна вимога до уроку:</p> <p>а) провітрювання приміщення класу перед уроком; б) цілеспрямованість уроку; в) науковий рівень викладання предмета; г) дотримання педагогічного такту та культури мови</p>

Контрольне завдання № 7

1. Вибрати правильну відповідь:

1. Автором класно-урочної системи є: а) Сухомлинський; б) Коменський; в) Песталоцці; г) Макаренко	6. До умовно-графічної наочності належить: а) картина; б) піктограма; в) схема; д) альбом
2. Хто з методистів розглядав методику як самостійну педагогічну науку? а) Коровкін В.П.; б) Дайрі Н.Г.; в) Лейбенгруб П.С.; г) Вагін О.О.	7. Який з перелічених фактів є історичною подією: а) реформація в Європі; б) виникнення українського козацтва; в) марафонська битва 490 р. до н.е.; г) велике переселення народів
3. Закон України «Про загальну середню освіту» був прийнятий: а) 1996 р.; в) 2000 р.; б) 1998 р.; г) 1999 р.	8. Головним елементом історичної освіти є: а) знання; в) ідеї; б) закони; г) теорії
4. Наочний посібник, створений художником або ілюстратором до тем шкільного курсу: а) схематичний малюнок; б) апікація; в) навчальна картина; г) контурна карта	9. Компоненти шкільного підручника: а) основний і додатковий; б) пояснювальний та ілюстративний; в) текстовий і позатекстовий; г) фактичний і теоретичний
5. Прийом усного викладу матеріалу, коли з допомогою слова в емоційно-художній формі створюються образи того чи іншого факту а) опис; б) картинний опис; в) аналітичний опис; г) інформативне повідомлення	10. Недоліком класно-урочної системи є: а) засвоєння нового матеріалу в невеликих обсягах; б) єдність системи навчання в масштабі всієї країни; в) орієнтованість на середнього учня; г) виховання в учнів почуття колективізму

Контрольне завдання № 8

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Хто з науковців, не входить до тих, кого називають «три кити методики викладання історії»</p> <p>а) Стражев О.І.; в) Карцов В.Г.;</p> <p>б) Гора П.В.; г) Вагін О.О.</p>	<p>6. Національна доктрина розвитку освіти була прийнята:</p> <p>а) 1998 р.; в) 2000 р.;</p> <p>б) 1999 р.; г) 2002 р.</p>
<p>2. Кількість учнів в класах загально-освітньої школи не повинна перевищувати:</p> <p>а) 20 в) 40</p> <p>б) 30 г) 50</p>	<p>7. Нетрадиційний вид уроку, що нагадує змагання:</p> <p>а) урок-вікторина; в) урок-казка;</p> <p>б) урок-аукціон; г) урок-слідство</p>
<p>3. Період Всесвітньої історії, що вивчається у 7 класі:</p> <p>а) поч. IX ст. – II пол. XVI ст.;</p> <p>б) II пол V ст. н.е. – кін. XV ст.;</p> <p>в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.;</p> <p>г) кін. XV ст. – кін. XVIII ст.</p>	<p>8. До постійних експозицій класу належить:</p> <p>а) виставка кращих робіт учнів;</p> <p>б) державна символіка;</p> <p>в) навчальні програми;</p> <p>г) результати учнівських олімпіад</p>
<p>4. Вид контролю, що проводиться напередодні переходу до наступного класу:</p> <p>а) поточний;</p> <p>б) попередній;</p> <p>в) періодичний;</p> <p>г) підсумковий</p>	<p>9. Недоліками сучасних підручників історії є:</p> <p>а) академічний стиль викладу матеріалу;</p> <p>б) відповідність діючій програмі;</p> <p>в) наявність джерельної бази;</p> <p>г) наявність аналізу та узагальнень</p>
<p>5. Тип уроку направлений на повторення, корекцію і більш глибоке осмислення навчального матеріалу:</p> <p>а) вивчення нового матеріалу;</p> <p>б) комбінований;</p> <p>в) формування вмінь і навичок;</p> <p>г) узагальнення та систематизації знань</p>	<p>10. Характеристика розумової, емоційно-вольової та моральної сторін особистості, що впливають на продуктивність професійно-педагогічної діяльності вчителя.</p> <p>а) педагогічна спрямованість;</p> <p>б) професійний портрет;</p> <p>в) професіограма;</p> <p>г) компетентність</p>

Контрольне завдання № 9

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. В який період розвитку методики було характерне існування концентричного підходу викладання історії в школі?</p> <p>а) 1914-1934 рр.; в) 1959-1964 рр.;</p> <p>б) 1934-1956 рр.; г) 1965-1994 рр.</p>	<p>6. До наочних засобів навчання не належить:</p> <p>а) схема;</p> <p>б) картина;</p> <p>в) таблиця;</p> <p>г) діафільм</p>
<p>2. Обсяг домашніх завдань для учнів 7-9 класів не повинен перевищувати:</p> <p>а) 2, 5 год.; в) 4 год.;</p> <p>б) 3 год.; г) 5 год.</p>	<p>7. Понадпрограмний, необов'язковий для відвідування навчальний курс</p> <p>а) урок; в) екскурсія;</p> <p>б) факультатив; г) семінар</p>
<p>3. Визначте, який метод передбачає створення проблеми, а учень, отримавши його, шукає спосіб розв'язання</p> <p>а) метод проблемного викладу</p> <p>б) репродуктивний</p> <p>в) дослідницький</p> <p>г) частково-пошуковий</p>	<p>8. Прийом усного викладу матеріалу, що використовується для відтворення картин природи, побуту людей, географічного середовища тощо.</p> <p>а) опис;</p> <p>б) картинний опис;</p> <p>в) аналітичний опис;</p> <p>г) інформативне повідомлення</p>
<p>4. Вид контролю, для систематичної перевірки засвоєння знань, умінь, навичок на кожному уроці:</p> <p>а) поточний;</p> <p>б) попередній;</p> <p>в) періодичний;</p> <p>г) підсумковий</p>	<p>9. До документів описового характеру не належать:</p> <p>а) літописи;</p> <p>б) грамоти;</p> <p>в) хроніки;</p> <p>г) листи</p>
<p>5. Період Всесвітньої історії, що вивчається у 9 класі:</p> <p>поч. XV ст. – II пол. XVI ст.;</p> <p>II пол XV ст. – кін. XVI ст.;</p> <p>кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.;</p> <p>XIX ст.</p>	<p>10. До експозицій змінного характеру класу належить:</p> <p>а) інструкція з техніки безпеки;</p> <p>б) державна символіка;</p> <p>в) портрети видатних учених;</p> <p>г) результати учнівських олімпіад</p>

Контрольне завдання № 10

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. У 1917 – на поч. 30-х рр. ХХ ст. домінуючою формою організації навчального процесу в школі були:</p> <p>а) класно-урочна система; б) бригадно-лабораторний метод; в) система взаємного навчання; г) проблемний метод</p>	<p>6. Курс історії, що вивчається у 6 класі називається:</p> <p>а) концентричний; б) інтегрований; в) аропедевтичний; г) профільний</p>
<p>2. У класифікації «за дидактичною метою», який вид факультативів відсутній</p> <p>а) практичні; б) теоретичні; в) міжпредметні; г) комбіновані</p>	<p>7. Виділення в історичному процесі відносно цілісних і завершених етапів</p> <p>а) хронологія; б) періодизація; в) літочислення; г) етапи</p>
<p>3. Основною формою організації навчання в сучасній школі є:</p> <p>а) індивідуальна; б) індивідуально-групова; в) класно-урочна; г) колективна</p>	<p>8. Який з перелічених фактів не є історичним явищем</p> <p>а) реформація в Європі; б) виникнення українського козацтва; в) громадянська війна; г) велике переселення народів;</p>
<p>4. Загальнопедагогічна вимога до уроку</p> <p>а) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів; б) цілеспрямованість уроку; в) науковий рівень викладання предмета; г) дотримання педагогічного такту та культури мови</p>	<p>9. Структурний компонент уроку, який передбачає створення сприятливої психологічної атмосфери уроку:</p> <p>а) організаційний момент; б) актуалізація опорних знань; в) мотивація навчальної діяльності; г) осмислення нових знань і умінь</p>
<p>5. Які з перелічених засобів належать до аудіовізуальних:</p> <p>а) підручники, навчальні посібники; б) карти, схеми; в) діафільми, комп'ютерні програми; г) художня література, картини</p>	<p>10. Які з перелічених методів належать до словесних</p> <p>а) спостереження, ілюстрація; б) виготовлення макетів, накреслення схем; в) розповідь, бесіда; г) пояснення, демонстрація</p>

Контрольне завдання № 11

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Встановлення уроку як основної форми організації навчального процесу з історії відбулося у:</p> <p>а) 1931 р.; в) 1934 р.;</p> <p>б) 1932 р.; г) 1935 р.</p>	<p>6. До документів актового характеру не належать:</p> <p>а) літописи; в) закони;</p> <p>б) грамоти; г) статистичні дані</p>
<p>2. Діючий державний стандарт загальної середньої освіти прийнятий у:</p> <p>а) 2001 р.; в) 2003 р.;</p> <p>б) 2002 р.; г) 2004 р.</p>	<p>7. До якого виду відноситься уміння усно та письмово описувати історичні події та явища:</p> <p>а) просторових; в) логічних;</p> <p>б) аксіологічних; г) мовленнєвих</p>
<p>3. Період історії України, що вивчається у 8 класі:</p> <p>а) поч. IX ст. – II пол. XVI ст.;</p> <p>б) II пол V ст. н.е. – кін. XV ст.;</p> <p>в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.;</p> <p>г) кін. XV ст. – кін. XVIII ст.</p>	<p>8. Який метод є практичним:</p> <p>а) спостереження;</p> <p>б) накреслення схем;</p> <p>в) бесіда;</p> <p>г) демонстрація</p>
<p>4. Суспільно-історичні процеси, які здатні повторюватися в історичному розвитку – це</p> <p>а) історичні факти;</p> <p>б) історичні теорії;</p> <p>в) історичні закони;</p> <p>г) історичні поняття</p>	<p>9. Вид контролю, що проводиться після вивчення великих розділів програми:</p> <p>а) поточний;</p> <p>б) попередній;</p> <p>в) періодичний;</p> <p>г) підсумковий</p>
<p>5. Прийом усного викладу матеріалу, що використовується при описі знарядь праці, зброї, пам'яток архітектури тощо:</p> <p>а) опис;</p> <p>б) картинний опис;</p> <p>в) аналітичний опис;</p> <p>г) інформативне повідомлення</p>	<p>10. До організаційних ознак класно-урочної системи не належить:</p> <p>а) комплектування класів відбувається в межах одного віку;</p> <p>б) відвідування уроків школярами є обов'язковим;</p> <p>в) тривалість навчального року обумовлюється виконанням навчальних програм;</p> <p>г) навчальний рік є неподільним та безперервним</p>

Контрольне завдання № 12

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Освітня галузь, яка не входить до Державного стандарту:</p> <p>а) мови і літератури; б) мистецтво; в) суспільствознавство; г) культурологія</p>	<p>6. До пам'яток художнього слова належать:</p> <p>а) літописи, хронічки, листи; б) грамоти, закони, договори; в) міфи, байки, пісні; г) літописи, закони, пісні</p>
<p>9. Найпоширеніший метод контролю:</p> <p>а) письмовий; в) усний; б) графічний; г) практичний</p>	<p>7. До компонентів навчання історії не належить:</p> <p>а) мета; в) методи; б) зміст; г) вміння</p>
<p>4. Який метод є наочним:</p> <p>а) пояснення; г) демонстрація; б) розповідь; в) бесіда;</p>	<p>2. Уміння локалізувати і співвідносити історичні події і процеси у часі відносяться до:</p> <p>а) просторових; в) логічних; б) хронологічних; г) мовленнєвих</p>
<p>3. Що зайве у ієрархічній структурі педагогічної спрямованості:</p> <p>а) спрямованість на дитину; б) спрямованість на предмет; в) спрямованість на себе; г) спрямованість на світ</p>	<p>8. Структура уроку залежить від:</p> <p>а) рівня підготовки вчителя; б) рівня підготовки учнів; в) типу уроку; г) теми, що вивчається</p>
<p>5. Документ, що визначає державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти на гарантії держави у її досягненні:</p> <p>а) навчальна програма; б) державний стандарт; в) базовий навчальний план; г) шкільний підручник</p>	<p>10. Державний стандарт розробляється:</p> <p>а) Міністерством освіти і науки України, Академією педагогічних наук та Кабінетом міністрів України; б) Міністерством освіти і науки України, Національною академією наук та Академією педагогічних наук; в) Академією педагогічних наук, Міністерством освіти і науки України та Кабінетом міністрів України; г) Національною академією наук, Академією педагогічних наук та Кабінетом міністрів України</p>

Контрольне завдання № 13

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Авторами класифікації методів навчання за джерелами знань є:</p> <p>а) Баханов і Костюк б) Лернер і Скаткін в) Карцев і Лейбенгруб г) Вагін і Гора</p>	<p>6. Які з перелічених засобів належать до наочних:</p> <p>а) підручники, навчальні посібники; б) карти, схеми; в) діафільми, комп'ютерні програми; г) художня література, картини</p>
<p>2. Який з підходів до структуривання шкільної історичної освіти відсутній у навчальній програмі:</p> <p>а) «за виміром»; в) лінійний; б) тематичний; г) концентричний</p>	<p>7. Вид контролю, що проводиться після вивчення кожної теми:</p> <p>а) поточний; в) періодичний; б) тематичний; г) підсумковий</p>
<p>3. Основні права та обов'язки вчителя визначені у:</p> <p>а) Державній програмі «Вчитель»; б) Законі України «Про загальну середню освіту» в) Законі України «Про освіту»; г) Національній доктрині розвитку освіти</p>	<p>8. Структурний компонент уроку направлений на відновлення в пам'яті та усвідомлення головних історичних подій, які засвоюються:</p> <p>а) організаційний момент; б) актуалізація опорних знань; в) мотивація навчальної діяльності; г) осмислення нових знань і умінь</p>
<p>4. Опис характеристик конкретної діяльності та показників і протипоказань до роботи:</p> <p>а) педагогічна спрямованість; б) професійний портрет; в) професіограма; г) компетентність</p>	<p>9. Який з художніх творів належить до історичної беллетристики:</p> <p>а) «Каменярі» І. Франка; б) «Сорочинський ярмарок» М. Гоголя; в) «Сон» Т. Шевченка; г) «Маруся Чурай» Л. Костенко</p>
<p>5. Розповідний прийом, що використовується на уроках при викладанні неголовних фактів, за допомогою карт, схем, графіків:</p> <p>а) конспективне оповідання; б) образне оповідання; в) сюжетне розповідне оповідання; г) інформативне повідомлення</p>	<p>10. Що не відноситься до загальнопедагогічних вимог уроку:</p> <p>а) урахування вікових особливостей та рівня підготовки учнів; б) науковий рівень викладання предмета; в) створення сприятливого емоційного фону уроку; г) дотримання педагогічного такту та культури мови;</p>

Контрольне завдання № 14

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Відновлення історії як самостійного навчального предмету відбулося у:</p> <p>а) 1934 р.; в) 1936 р. б) 1935 р.; г) 1937 р.</p>	<p>6. До образотворчої наочності належить:</p> <p>а) карта; в) схема б) піктограма; д) аплікація</p>
<p>2. «Реальний метод» навчання в ХІХ ст. означав:</p> <p>а) коротке коментування тексту підручника; б) розповідь вчителя; в) самостійне вивчення історичних джерел; г) неосмислене заучування</p>	<p>7. Нетрадиційний вид уроку, що оснований на імітації діяльності при проведенні суспільно-культурних заходів</p> <p>а) урок-вікторина; б) урок-аукціон; в) урок-дослідження; г) урок-екскурсія в минуле</p>
<p>3. Періоду Всесвітньої історії, що вивчається у 9 класі:</p> <p>а) поч. ХV ст. – II пол. ХVІ ст.; б) II пол ХV ст. – кін. ХVІ ст.; в) кін. ХVІ ст. – кін. ХVІІІ ст.; г) ХІХ ст.</p>	<p>8. Які з перелічених методів належать до практичних</p> <p>а) спостереження, ілюстрація; б) виготовлення макетів, накреслення схем; в) розповідь, бесіда; г) пояснення, демонстрація</p>
<p>4. У класифікації історичних карт за територією відсутні:</p> <p>а) світові; б) материкові; в) тематичні; г) карти держав</p>	<p>9. Події, явища або процеси історичного розвитку, які стали предметом пізнавальної діяльності людини</p> <p>а) історичні факти; б) історичні теорії; в) історичні закони; г) історичні поняття</p>
<p>5. Що з переліченого не відноситься до технологічних вимог уроку</p> <p>а) цілеспрямованість уроку; б) організаційне й матеріальне забезпечення уроку; в) оптимальний темп і ритм уроку; г) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів</p>	<p>10. Структурний компонент уроку направлений на забезпечення розуміння учнями змісту їхньої діяльності</p> <p>а) організаційний момент; б) актуалізація опорних знань; в) мотивація навчальної діяльності; г) оголошення теми та очікуваних результатів</p>

Контрольне завдання № 15

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Введення концентричної системи викладання історії в школах СРСР відбулося у:</p> <p>а) 1932 р.; б) 1959 р. б) 1948 р.; в) 1965 р.</p>	<p>До речової наочності не належить:</p> <p>а) експозиція в музеї; б) макет; в) піктограма; г) знаряддя праці</p>
<p>Яке спрямування освітніх галузей є визначальним для системи вітчизняної загальної середньої освіти:</p> <p>а) мистецтвознавче; б) українознавче; в) математичне; г) технічне</p>	<p>Який з художніх творів не належить до історичної беллетристики:</p> <p>а) «Чорна рада» П. Куліша; б) «Роксолана» П. Загребельного; в) «Сон» Т. Шевченка; г) «Маруся Чурай» Л. Костенко</p>
<p>Методичний прийом щодо оцінки результатів того чи іншого завдання:</p> <p>а) оцінювання; б) перевірка знань; в) контроль знань; г) оцінка знань</p>	<p>У класифікації історичних карт за масштабом відсутні:</p> <p>а) крупно масштабні; б) середньомасштабні; в) повномасштабні; г) дрібномасштабні</p>
<p>Характеристика особи в контексті світогляду, основних етапів політичного життя:</p> <p>а) історичний портрет б) політичний портрет в) автобіографія г) мемуари</p>	<p>Курс історії, що вивчається у 6 класі називається:</p> <p>а) концентричний б) інтегрований в) пропедевтичний г) профільний</p>
<p>Дидактична вимога до уроку</p> <p>а) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів; б) цілеспрямованість уроку; в) науковий рівень викладання предмета; г) дотримання педагогічного такту та культури мови</p>	<p>Розповідний прийом, що передає головні історичні факти у спокійній формі, використовується для викладення явищ і процесів економічного життя суспільства</p> <p>а) конспективне оповідання; б) образне оповідання; в) сюжетне розповідне оповідання; г) інформативне повідомлення</p>

Контрольне завдання № 16

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Зовнішнє незалежне оцінювання впроваджене з:</p> <p>а) 2005 р.; в) 2007 р.;</p> <p>б) 2006 р.; г) 2008 р.</p>	<p>6. Серед видів контролю відсутній</p> <p>а) проміжний; в) попередній;</p> <p>б) періодичний г) поточний</p>
<p>2. До постійних експозицій класу не належить:</p> <p>а) інструкція з техніки безпеки;</p> <p>б) державна символіка;</p> <p>в) портрети видатних учених;</p> <p>г) результати учнівських олімпіад</p>	<p>7. Який метод є словесним:</p> <p>а) спостереження;</p> <p>в) бесіда;</p> <p>б) накреслення схем;</p> <p>г) демонстрація</p>
<p>3. До методичного апарату підручника не належать:</p> <p>а) тести самоконтролю;</p> <p>б) текстові таблиці;</p> <p>в) довідники;</p> <p>г) питання і завдання</p>	<p>8. Метод навчання за яким учні самостійно працювали над вивченням проблеми об'єднавшись у бригади:</p> <p>а) трудовий;</p> <p>б) дослідницький;</p> <p>в) метод проектів;</p> <p>г) бригадно-лабораторний</p>
<p>4. Принцип контролю знань, що передбачає справедливе визначення знань, умінь і навичок учнів на певному етапі засвоєння знань</p> <p>а) цілеспрямованість;</p> <p>б) об'єктивність;</p> <p>в) систематичність;</p> <p>г) всебічність</p>	<p>9. Масова навчальна книга, що викладає предметний зміст і визначає види діяльності для обов'язкового засвоєння учнями</p> <p>а) хрестоматія;</p> <p>б) книга для читання;</p> <p>в) шкільний підручник;</p> <p>г) навчальний посібник</p>
<p>5. До негативних тенденцій в розвитку шкільної історичної освіти в 20-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) використання активних форм організації навчального процесу;</p> <p>б) орієнтація в шкільній історичній освіті на пошукову роботу учнів;</p> <p>в) відсутність систематичного курсу історії та підміна його суспільствознавством;</p> <p>г) самостійність навчальної праці з предмету привчали учня до продуктивної її організації.</p>	<p>10. Наука, що є системою об'єктивних, перевічених практикою знань про природу, суспільство і людину, що отримали своє визначення в формі понять, формул, законів, уявлень, які постійно збагачуються.</p> <p>а) історична;</p> <p>б) суспільствознавча;</p> <p>в) педагогічна;</p> <p>г) методологічна</p>

Контрольне завдання № 17

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Яка з перерахованих освітніх галузей входить до Державного стандарту загальної середньої освіти:</p> <p>а) снови здоров'я; б) громадянознавство; в) суспільствознавство; г) культурологія</p>	<p>6. Як називають загальні поняття безвідносно до конкретних фактів, без вказування місця, часу, учасників:</p> <p>а) історичний факт; б) історична теорія; в) історичне явище; г) історична подія</p>
<p>2. Рівень навчальних досягнень, що характеризує елементарні уявлення учня про предмет вивчення:</p> <p>а) початковий; в) достатній; б) середній; г) високий</p>	<p>7. У класифікації методів «за джерелами знань», який з видів відсутній:</p> <p>а) словесні; в) друковані; б) наочні; г) практичні</p>
<p>3. Система послідовних діагностичних дій учителя та учнів, з метою отримання даних про успішність навчання</p> <p>а) вид контролю; б) завдання контролю; в) метод контролю; г) функція контролю</p>	<p>8. Який з компонентів не входить до навчальної програми:</p> <p>а) пояснювальна записка; б) базовий навчальний план; в) перелік вимог до рівня підготовки учнів; г) зміст історичного навчального матеріалу</p>
<p>4. До наочних засобів навчання належить:</p> <p>а) підручник; б) картина; в) хрестоматія; г) мемуари</p>	<p>9. До документів актового характеру належать:</p> <p>а) літописи, хроніки, листи; б) грамоти, закони, договори; в) міфи, байки, пісні; г) літописи, закони, пісні</p>
<p>5. Психологічна вимога до уроку</p> <p>а) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів; б) цілеспрямованість уроку; в) науковий рівень викладання предмета; г) дотримання педагогічного такту та культури мови</p>	<p>10. Текстовий компонент підручника поділяється на:</p> <p>а) теоретичний, фактичний, додатковий; б) пояснювальний, додатковий, ілюстративний; в) ілюстрації, методичний апарат, апарат орієнтування; г) основний, додатковий, пояснювальний</p>

Контрольне завдання № 18

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Державний стандарт загальної середньої освіти переглядається не рідше одного разу на:</p> <p>а) 5 років; в) 15 років; б) 10 років; г) 20 років.</p>	<p>6. Склад наукової теорії не включає:</p> <p>а) емпіричний матеріал б) описовий матеріал в) розпоряджальний матеріал г) допоміжний матеріал</p>
<p>2. Спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком</p> <p>а) факультатив; б) екскурсія; в) семінар; г) форма організації навчання</p>	<p>7. Тривалість канікул протягом навчального року в школі не повинна бути менше:</p> <p>а) 20 календарних днів; б) 30 календарних днів; в) 40 календарних днів; г) 50 календарних днів</p>
<p>3. Період історії України, що вивчається у 9 класі:</p> <p>а) поч. XV ст. – II пол. XVI ст.; б) II пол XV ст. – кін. XVI ст.; в) кін. XVI ст. – кін. XVIII ст.; г) XIX ст.</p>	<p>8. Художні твори написані сучасниками описаних явищ і подій.</p> <p>а) літературні пам'ятки; б) мемуари; в) історична белетристика; г) романи</p>
<p>4. Визначте, який метод передбачає подання вчителем готової інформації за допомогою проблемної ситуації, показуючи шляхи її розв'язання.</p> <p>а) пояснювально-ілюстративний б) репродуктивний в) проблемний виклад г) частково-пошуковий</p>	<p>9. Нетрадиційний вид уроку, що оснований на імітації діяльності установ і організацій</p> <p>а) урок-вікторина; б) урок-аукціон; в) урок-казка; г) урок-слідство</p>
<p>5. Який з типів уроків направлений на контроль за рівнем засвоєння учнями теоретичного матеріалу, сформованістю вмінь та навичок</p> <p>а) контролю та корекції знань, умінь та навичок; б) комбінований; в) формування вмінь і навичок; г) узагальнення та систематизації знань</p>	<p>10. Метод контролю, що передбачає набір стандартизованих завдань з певного навчального матеріалу, передбачає вибір особою однієї з кількох запропонованих відповідей</p> <p>а) письмовий; б) графічний; в) тестовий; г) практичний</p>

Контрольне завдання № 19

1. Вибрати правильну відповідь:

1. Форма організації навчального процесу, спрямована на вивчення учнями поза межами школи і під керівництвом учителя явищ та процесів через безпосереднє їх сприймання. а) урок; б) факультатив; в) екскурсія; г) семінар	6. Вид факультативних занять, які організовують для поглибленого вивчення окремих тем, розділів, висвітлення складних теоретичних проблем: а) практичні; б) теоретичні; в) комбіновані; г) змішані
2. До основних пріоритетів сучасної шкільної історичної освіти не належить: а) вивчення історії України; б) вивчення історії Росії; в) вивчення історії ХХ, ХХІ століття; г) вивчення історії сусідніх держав.	7. До навчально-методичного забезпечення кабінету не належить: а) виставка кращих робіт учнів; б) підручники; в) навчальні програми; г) навчальні посібники
3. До практичних засобів навчання належить: а) схема; б) картина; в) діафільм; г) таблиця	8. Вміння давати оцінки історичним фактам, розкривати своєрідність подій і явищ: а) логічні; б) образні; в) оцінні; г) предметні
4. Який з художніх творів не належить до літературних пам'яток а) «Каменярі» І. Франка; б) «Сорочинський ярмарок» М. Гоголя; в) «Сон» Т. Шевченка; г) «Маруся Чурай» Л. Костенко	9. Відношення від того, що учень знає, до того, що він повинен знати на даний момент навчання.. а) оцінювання; б) перевірка знань; в) контроль знань; г) оцінка знань
5. Який з перелічених фактів не є історичним процесом а) велике переселення народів б) виникнення українського козацтва в) поява і розселення людей на території України г) виникнення міст-держав у Дворіччі та Єгипті	10. Документ в якому конкретизується варіативна складова загальної середньої освіти з урахуванням особливостей організації навчального процесу: а) робочий навчальний план; б) типовий навчальний план; в) навчальний план; г) базовий навчальний план

Контрольне завдання № 21

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Хто з методистів розглядав методика як приватну дидактику, в якій діють загальні принципи, однакові для всіх предметів:</p> <p>а) Вернадський В.Н.; б) Дайрі Н.Г.; в) Лейбенгруб П.С.; г) Вагін О.О.</p>	<p>6. Особистість із яскраво вираженою індивідуальністю, що залишила значний слід в історії:</p> <p>а) видатна особа; б) політичний портрет; в) історична особа; г) багатогранна особа</p>
<p>2. До апарату орієнтування підручника належать:</p> <p>а) тести самоконтролю; б) текстові таблиці; в) довідники; г) питання і завдання</p>	<p>7. Певна сукупність дій, що сформована шляхом повторень і виконуваних з високою часткою автоматизму:</p> <p>а) знання; в) навичкм; б) вміння; г) вправи</p>
<p>3. Нетрадиційний вид уроку, що спирається на фантазію</p> <p>а) урок-вікторина; б) урок-аукціон; в) урок-казка; г) урок-слідство</p>	<p>8. До експозицій змінного характеру навчального кабінету не належить:</p> <p>а) виставка кращих робіт учнів; б) державна символіка; в) навчальні програми; г) результати учнівських олімпіада</p>
<p>4. Поєднання певних ланок процесу навчання, обумовлене дидактичною метою заняття і реалізоване в конкретному типі уроку</p> <p>а) тип уроку; б) структура уроку; в) етап уроку; г) вид уроку</p>	<p>9. Принцип контролю знань, що передбачає регулярне виявлення знань, умінь і навичок</p> <p>а) цілеспрямованість; б) об'єктивність; в) систематичність; г) всебічність</p>
<p>5. До негативних тенденцій в розвитку шкільної історичної освіти в 30-50-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) зростання численності досліджень з історії; б) посилення зв'язків методики викладання історії з психологією; в) орієнтацію школи на систематизоване вивчення історії, що сприяло становленню її в школі як предмету; г) відсутність окремого самостійного курсу історії України;</p>	<p>10. Вид факультативних занять, які проводять для формування пошукових навичок і вмінь у процесі розв'язування технічних задач:</p> <p>а) практичн; б) теоретичні; в) комбіновані; г) змішані</p>

Контрольне завдання № 22

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Хто з методистів розглядав методика як зібрання методичних рекомендацій:</p> <p>а) Вернадський В.Н.; б) Дайрі Н.Г.; в) Лейбенгруб П.С.; г) Вагін О.О.</p>	<p>6. Етап підготовки вчителя до уроку, що передбачає ознайомлення з державним стандартом, навчальними програмами, підручниками тощо.</p> <p>а) проміжний; в) поточний; б) стратегічний; г) попередній</p>
<p>2. До основних пріоритетів сучасної шкільної історичної освіти належить:</p> <p>а) вивчення історії Росії; б) вивчення історії України; в) вивчення історії Середньовіччя; г) вивчення історії Америки</p>	<p>7. Вид факультативних занять, які проводять у формі лекційно-практичних, семінарсько-практичних уроків:</p> <p>а) практичні; в) комбіновані; б) теоретичні; г) змішані</p>
<p>3. Обумовлені методом конкретні дії вчителя і учня, направлені на вирішення конкретної задачі навчання</p> <p>а) метод навчання; б) прийом навчання; в) засіб навчання; г) форма організації навчання</p>	<p>8. Певним чином узагальнені історичні факти, у яких відображено головні, важливі, найбільш суттєві сторони історичних подій та явищ – це</p> <p>а) історичні факти; б) історичні теорії; в) історичні закони; г) історичні поняття</p>
<p>4. Період історії України, що вивчається у 10 класі:</p> <p>а) поч. ХХ ст. – 1939 р.; б) 1939 р. – до сьогодні; в) кін. ХVІ ст. – кін. ХVІІІ ст.; г) ХІХ ст.</p>	<p>9. Вміння, що потрібні у навчанні конкретного предмета:</p> <p>а) аксіологічні; б) образні; в) предметні; г) загально навчальні</p>
<p>5. Який з типів уроків передбачає оволодіння учнями новим матеріалом та новими способами діяльності.</p> <p>а) вивчення нового матеріалу; б) комбінований; в) формування вмінь і навичок; г) узагальнення та систематизації знань</p>	<p>10. Позатекстовий компонент підручника поділяється на:</p> <p>а) теоретичний, фактичний, додатковий; б) пояснювальний, додатковий, ілюстративний; в) ілюстрації, методичний апарат, апарат орієнтування; г) основний, додатковий, пояснювальний</p>

Контрольне завдання № 24

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Послідовність історичних подій в часі та перелік дат цих подій – це</p> <p>а) хронологія; б) періодизація; в) літочислення; г) етапи</p>	<p>6. Етап підготовки вчителя до уроку, який здійснюється напередодні кожного уроку і включає розробку плану його проведення:</p> <p>а) проміжний; в) поточний; б) стратегічний; г) попередній</p>
<p>2 Який з художніх творів належить до літературних пам'яток</p> <p>а) «Маруся Чурай» Л. Костенко; б) «Роксолана» П. Загребельного; в) «Сон» Т. Шевченка; а) «Чорна рада» П. Куліша</p>	<p>7. Який з рівнів навчальних досягнень, характеризується глибокими, міцними та системними знаннями учнів:</p> <p>а) початковий; в) достатній; б) середній; г) високий</p>
<p>3. Створене на географічній основі зменшене узагальнене образно-знакове зображення історичний подій або періодів</p> <p>а) схематичний малюнок; б) аплікація; в) навчальна картина; г) історична карта</p>	<p>8. Функція навчання, що сприяє перетворенню історичних знань у надбання особистості, яка навчається, виробленню відповідних умінь і навичок використання цих знань на практиці:</p> <p>а) розвиваюча; в) самоосвітня; б) освітня; г) освітня</p>
<p>4. До практичних засобів навчання не належить:</p> <p>а) телепередача; б) комп'ютерна програма; в) діафільм; в) таблиця</p>	<p>9. Характеристика особи в контексті біографічних даних, світогляду, основних етапів життя:</p> <p>а) історичний портрет; б) політичний портрет; в) біографія; г) мемуари</p>
<p>5. Що з переліченого не відноситься до дидактичних вимог уроку</p> <p>а) науковий рівень викладання предмета; б) цілеспрямованість уроку; в) визначення місця уроку в загальній системі уроків; г) дотримання на уроці дидактичних принципів;</p>	<p>10. В якому нормативно-правовому акті прописаний Державний стандарт загальної середньої освіти:</p> <p>а) Закон України «Про освіту»; б) Національна доктрина розвитку освіти; в) Закон України «Про загальну середню освіту»; г) Конституція України</p>

Контрольне завдання № 25

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. У класифікації «за дидактичною метою», який вид факультативів відсутній</p> <p>а) практичні; б) теоретичні; в) міжпредметні; г) комбіновані</p>	<p>6. Принцип контролю знань, що передбачає мотивування оцінки</p> <p>а) цілеспрямованість; б) об'єктивність; в) систематичність; г) гласність</p>
<p>2. До методичного апарату підручника належать:</p> <p>а) глосарії; б) текстові таблиці; в) довідники; г) опорні схеми</p>	<p>7. Який з видів навичок відсутній:</p> <p>а) сенсорні; б) розумові; в) рухомі; г) ігрові</p>
<p>3. До речової наочності належить:</p> <p>а) експозиція в музеї; б) картина; в) піктограма; г) аплікація</p>	<p>8. Функція навчання, спрямована на розвиток самостійності, критичного мислення, вмінь висловлювати і відстоювати власну думку:</p> <p>а) розвиваюча; в) самоосвітня; б) освітня; г) освітня</p>
<p>4. Художні твори про епоху, що вивчається, створені письменниками більш пізнього часу</p> <p>а) літературні пам'ятки; б) мемуари; в) історична белетристика; г) романи</p>	<p>9. До друкованих засобів навчання не належить:</p> <p>а) підручник; б) картина; в) хрестоматія; г) мемуари</p>
<p>5. Які з перелічених методів належать до наочних</p> <p>а) спостереження, ілюстрація; б) виготовлення макетів, накреслення схем; в) розповідь, бесіда; г) пояснення, демонстрація</p>	<p>10. До позитивних тенденцій в розвитку шкільної історичної освіти в 50-80-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) заідеологізований та заполітизований зміст історичних та суспільних дисциплін; б) формальний підхід до вивчення історії України та рідного краю; в) лінійне подання історичного матеріалу в школі дозволило більш глибоко і цілісно викладати предмет; г) знаннева орієнтація в організації процесу навчання історії.</p>

Контрольне завдання № 26

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Відомий методист радянського періоду:</p> <p>а) Турченко Ф.Г.;</p> <p>б) Пометун О.І.;</p> <p>в) Вагін О.О.;</p> <p>г) Баханов К.О.</p>	<p>6. Прийом емпіричного вивчення історичних фактів:</p> <p>а) макетування;</p> <p>б) пояснення;</p> <p>в) міркування;</p> <p>г) узагальнююча характеристика</p>
<p>2. Визначте, який метод передбачає завдання в тій або іншій формі, що спрямовані на повторення навчального матеріалу (знання або дії)</p> <p>а) пояснювально-ілюстративний</p> <p>б) репродуктивний</p> <p>в) проблемний виклад</p> <p>г) частково-пошуковий</p>	<p>7. Нетрадиційний вид уроку, що базується на формах, жанрах і методах роботи, які відомі у суспільній практиці</p> <p>а) урок-вікторина;</p> <p>б) урок-аукціон;</p> <p>в) урок-дослідження;</p> <p>г) урок-слідство</p>
<p>3. До умовно-графічної наочності не належить:</p> <p>а) карта;</p> <p>б) піктограма;</p> <p>в) схема;</p> <p>д) аплікація</p>	<p>8. Обсяг домашніх завдань з усіх предметів для учнів 10-11 класів не повинен перевищувати:</p> <p>а) 2, 5 год.;</p> <p>б) 3 год.;</p> <p>в) 4 год.;</p> <p>г) 5 год.</p>
<p>4. Форма самостійної роботи учнів з вивчення школярами нового матеріалу за допомогою документів та інших джерел:</p> <p>а) семінар;</p> <p>б) лабораторне заняття;</p> <p>в) практичне заняття;</p> <p>г) факультатив</p>	<p>9. Метод контролю, що передбачає відповідь учня у вигляді складеної узагальненої наочної моделі</p> <p>а) письмовий;</p> <p>б) графічний;</p> <p>в) тестовий;</p> <p>г) практичний</p>
<p>5. Технологічна вимога до уроку</p> <p>а) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів;</p> <p>б) цілеспрямованість уроку;</p> <p>в) науковий рівень викладання предмета;</p> <p>г) дотримання педагогічного такту та культури мови</p>	<p>10. Облиний тип уроку, який поєднує в собі навчання одночасно по декількох дисциплінах при вивченні одного поняття, теми або явища.</p> <p>а) нетрадиційний урок;</p> <p>б) інтегрований урок;</p> <p>в) комбінований урок;</p> <p>г) лабораторна робота</p>

Контрольне завдання № 27

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Сучасний дослідник методики викладання історії:</p> <p>а) Запорожець Н.Г.; в) Пометун О.І.; б) Стражев О.І.; г) Дайрі Н.Г.</p>	<p>6. Імпровізаційне навчальне заняття, яке має нетрадиційну структуру і специфічну цільову настанову</p> <p>а) нетрадиційний урок; б) факультатив; в) екскурсія; г) лабораторна робота</p>
<p>2. У класифікації письмових джерел «за змістом», який з видів відсутній:</p> <p>а) документи актового характеру; б) мемуари; в) документи описового характеру; г) пам'ятки художнього слова</p>	<p>7. Прийом вивчення теоретичного матеріалу:</p> <p>а) макетування; б) картинний і аналітичний опис; в) образне і сюжетне оповідання; г) узагальнююча характеристика</p>
<p>3. Форма самостійної роботи учнів направлена на формування вмінь та навичок, їх практичного застосування:</p> <p>а) семінар; б) лабораторне заняття; в) практичне заняття; г) факультатив</p>	<p>8. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів представлені в програмі у вигляді:</p> <p>а) понять і термінів; б) умінь і навичок; в) історичних фактів; г) історичних теорій</p>
<p>Документ, що відображає різні варіанти структурування, інтеграції та розподілу змісту навчального матеріалу за роками навчання в межах годин, визначених Базовим планом:</p> <p>а) робочий навчальний план; б) типовий навчальний план; в) навчальний план; г) базовий навчальний план</p>	<p>Структурний компонент уроку на якому учитель разом з учнями має оцінити роботу класу, визначити перспективи подальшої діяльності.</p> <p>а) підведення підсумків уроку; б) актуалізація опорних знань; в) мотивація навчальної діяльності; г) осмислення нових знань і умінь</p>
<p>До позитивних тенденцій в розвитку методики викладання історії в 20-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) відмова від систематизованого підручника історії; б) переоцінка можливостей учня та недооцінка ролі вчителя на уроці; в) використання активних форм організації навчального процесу; г) повний відхід від викладання історичного матеріалу вчителем.</p>	<p>Що з переліченого не відноситься до психологічних вимог уроку</p> <p>а) створення сприятливого емоційного фону уроку; б) врахування психологічних особливостей кожного учня; в) сприятливий психічний стан і стійкий настрій вчителя й учнів; г) розумна вимогливість і доброзичливість учителя до учнів;</p>

Контрольне завдання № 28

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Історик XVIII ст., за порадою якого історія як навчальний предмет вперше введена в школах Російської імперії:</p> <p>а) Карамзін М.; в) Ломоносов М.;</p> <p>б) Татищев В.; г) Шлецер А.</p>	<p>6. До якого виду відноситься уміння усно та письмово описувати історичні події та явища:</p> <p>а) просторових; в) логічних;</p> <p>б) аксіологічних; г) мовленнєвих</p>
<p>2. Тривалість навчального року для учнів 5-11 класів не може бути менше:</p> <p>а) 175 днів; в) 185 днів;</p> <p>б) 180 днів; г) 190 днів</p>	<p>7. Креслення, яке відбиває істотні ознаки, зв'язки і відношення історичних явищ:</p> <p>а) аплікація; в) історична карта;</p> <p>б) схема г) навчальна картина</p>
<p>3. Детальна емоційна розповідь, що має визначений історичний сюжет, який часто вирізняється драматичністю.</p> <p>а) конспективне оповідання;</p> <p>б) образне оповідання;</p> <p>в) сюжетне розповідне оповідання;</p> <p>г) інформативне повідомлення</p>	<p>8. Нетрадиційний вид уроку, що оснований на поєднанні різних форм навчання:</p> <p>а) урок-вікторина;</p> <p>б) урок-аукціон;</p> <p>в) урок-дослідження;</p> <p>г) урок-семінар</p>
<p>4. Усне опитування окремого учня, спрямоване на виявлення глибини і повноти опанування ним навчального матеріалу:</p> <p>а) фронтальна перевірка;</p> <p>б) індивідуальна перевірка;</p> <p>в) групова перевірка;</p> <p>г) метод контролю</p>	<p>9. Розповідний прийом, що використовується на уроках при викладанні неголовних фактів, для перерахування фактів, дат, імен, географічних місць</p> <p>а) конспективне оповідання;</p> <p>б) образне оповідання;</p> <p>в) сюжетне розповідне оповідання;</p> <p>г) інформативне повідомлення</p>
<p>5. Структурний компонент уроку змістом якого є розв'язання пізнавальних задач, у тому числі проблемних і творчо-образних, де школярі одержують можливість застосувати нові знання й уміння в іншій навчальній ситуації:</p> <p>а) систематизація й узагальнення нових знань і умінь ;</p> <p>б) актуалізація опорних знань;</p> <p>в) мотивація навчальної діяльності;</p> <p>г) осмислення нових знань і умінь</p>	<p>10. До позитивних тенденцій в розвитку шкільної історичної освіти 30-50-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) відсутність окремого самостійного курсу історії України;</p> <p>б) наголос на сумі знань з історії як основній меті навчання та ролі вчителя у процесі навчання;</p> <p>в) орієнтація школи на систематизоване вивчення історії;</p> <p>г) незакінчена шкільна історична освіта в учнів, які знайомились лише з неповним курсом вітчизняної та зарубіжної історії</p>

Контрольне завдання № 29

1. Вибрати правильну відповідь:

<p>1. Автор першої книги з методики «Досвід методики історії»:</p> <p>а) Нікольський О.; в) Ломоносов М.; б) Татищев В.; г) Гуревич Я.</p>	<p>6. Тривалість навчального року для учнів 5-11 класів не може бути менше:</p> <p>а) 175 днів; в) 185 днів; б) 180 днів; г) 190 днів</p>
<p>2. Курс історії, що вивчається у 6 класі називається:</p> <p>а) концентричний б) інтегрований в) пропедевтичний г) профільний</p>	<p>7. Який метод є словесним:</p> <p>а) спостереження; в) бесіда; б) накреслення схем; г) демонстрація</p>
<p>3. Художні твори написані сучасниками описаних явищ і подій.</p> <p>а) літературні пам'ятки; б) мемуари; в) історична белетристика; г) романи</p>	<p>8. Позитивна риса підручника історії:</p> <p>а) академічний стиль викладу матеріалу; б) недосконале методичне забезпечення; в) наявність джерельної бази; г) перевантаження змісту;</p>
<p>4. Визначте, який метод передбачає подання вчителем готової інформації за допомогою проблемної ситуації, показуючи шляхи її розв'язання.</p> <p>а) пояснювально-ілюстративний б) репродуктивний в) проблемний виклад г) частково-пошуковий</p>	<p>9. Який з типів уроків направлений на повторення і закріплення раніше засвоєних знань із застосування вже сформованих умінь та навичок:</p> <p>а) контролю та корекції знань, умінь та навичок; б) комбінований; в) формування вмінь і навичок; г) узагальнення та систематизації знань</p>
<p>5. До негативних тенденцій в розвитку шкільної історичної освіти в 50-80-х рр. ХХ ст. відноситься:</p> <p>а) систематизація історичних знань; б) вивчення історії України та рідного краю; в) заідеологізований та заполітизований зміст історичних та суспільних дисциплін; г) орієнтація методики на підвищення самостійності та активності учнів у процесі навчання історії.</p>	<p>11. Організація вчителем різних видів діяльності учнів після уроків, що забезпечують необхідні умови для оволодіння ними навичками та вміннями теоретичної та практичної роботи з більш глибокого засвоєння і активного сприйняття історичного досвіду і навколишньої дійсності.</p> <p>а) позакласна робота; б) позаурочна робота; в) позашкільна робота; г) навчальна екскурсія</p>

Контрольне завдання № 30**1. Вибрати правильну відповідь:**

<p>1. В якому році опубліковано першу працю з методики навчання історії:</p> <p>а) 1886 р.; в) 1888 р.;</p> <p>б) 1887 р.; г) 1889 р.</p>	<p>6. Тривалість навчального року для учнів 1-4 класів не може бути менше:</p> <p>а) 175 днів; в) 185 днів;</p> <p>б) 180 днів; г) 190 днів</p>
<p>2. Суспільно-історичні процеси, які здатні повторюватися в історичному розвитку – це</p> <p>а) історичні факти;</p> <p>б) історичні теорії;</p> <p>в) історичні закони;</p> <p>г) історичні поняття</p>	<p>7. Вміння, які формуються і застосовуються при вивченні всіх чи більшості предметів:</p> <p>а) аксіологічні;</p> <p>б) образні;</p> <p>в) предметні;</p> <p>г) загальнонавчальні</p>
<p>3. Найпоширеніший метод контролю:</p> <p>а) письмовий; в) усний;</p> <p>б) графічний; г) практичний</p>	<p>8. До компонентів навчання історії не належить:</p> <p>а) мета; в) методи;</p> <p>б) зміст; г) вміння</p>
<p>4. Освітня галузь, яка не входить до Державного стандарту:</p> <p>а) мови і літератури;</p> <p>б) мистецтво;</p> <p>в) суспільствознавство;</p> <p>г) культурологія</p>	<p>9. Який з перелічених історичних фактів є головним</p> <p>а) Карпатсько-Ужгородська операція</p> <p>б) оборона Одеси</p> <p>в) Велика Вітчизняна війна</p> <p>г) визволення Києва</p>
<p>5. Різноманітна освітня і виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей, організована в позаурочний час педагогічним колективом школи</p> <p>а) позакласна робота;</p> <p>б) позаурочна робота;</p> <p>в) позашкільна робота;</p> <p>г) навчальна екскурсія</p>	<p>10. Який з типів уроків передбачає наявність в учнів певної кількості попередньо засвоєних знань, умінь та навичок, які шляхом послідовного розв'язання учнями навчальних завдань ведуть до досягнення дидактичної мети:</p> <p>а) контролю та корекції знань, умінь та навичок;</p> <p>б) закріплення та застосування знань, умінь і навичок;</p> <p>в) формування вмінь і навичок;</p> <p>г) узагальнення та систематизації знань</p>

Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Теорія та методика навчання історії»»

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА НА ЛЕКЦІЙНОМУ ЗАНЯТТІ

Навчальна лекція є одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у вищій школі. Вона покликана формувати в студентів основи знань з певної навчальної дисципліни, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять, самостійної роботи студентів. Студенту важливо навчитися активно слухати лекцію, вести змістовний конспект. У конспекті лекції повинні бути записані:

- тема лекції, план;
- література;
- найбільш важливі визначення (терміни, поняття, категорії, прізвища, дати, приклади, назви джерел та їхні основні ідеї тощо);
- тези (основні думки, факти, події тощо).

Складання тез:

Тези — коротко сформульовані основні положення статті, лекції, повідомлення, доповіді. Це короткий письмовий виклад основних думок без пояснень, ілюстрацій та посилань. У тезах переважають загальні положення. Складаючи тези, слід дотримуватися таких порад:

1. Уважно слухайте (читайте) текст, на основі якого треба скласти тези.
2. З'ясуйте значення незрозумілих вам слів і термінів.
3. Починайте складати тези лише тоді, коли ви з'ясували зміст тексту загалом і його головну думку.
4. Визначте у тексті основні положення, що є ланками логічного ланцюжка, за допомогою якого послідовно розкривається думка.
5. Сформулюйте їх своїми словами (це сприяє кращому розумінню тексту) і запишіть.

В ході самостійної роботи студент може в кінці конспекту відповідної лекції додати інформацію, отриману з підручника, посібника та інших джерел.

У зошиті студента з дисципліни повинні бути записані всі теми занять. Засвоєння конспекту полегшує розуміння матеріалу, а хороший конспект — надійний помічник при підготовці студента до семінару, заліку, екзамену.

ПІДГОТОВКА ДО СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ

Важливою складовою університетської освіти є семінарські заняття — форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Основне завдання семінарських занять з методики навчання історії полягає у обговоренні й засвоєнні закономірностей процесу навчання історії, оволодінні культурою наукового аналізу методичних проблем, тобто сукупністю сучасних принципів, методів, прийомів та технологій навчання історії.

Під час підготовки до семінарських занять студенти повинні опанувати прийоми та методи самостійної роботи з джерелами інформації, засвоїти навички дослідної роботи.

Саме семінарське заняття в повній мірі сприяє розвитку пізнавальної діяльності і самостійності студента, є одним з ефективних засобів активізації самостійної роботи студентів.

Воно може проводитися у традиційній формі та з використанням інтерактивних технологій і методів навчання. На семінарі проводиться обговорення студентами питань з попередньо визначених тем робочою навчальною програмою.

При підготовці до семінару студент не лише закріплює свої знання, але й розширює, поглиблює їх, навчається творчо мислити.

Якісна підготовка до семінарського заняття передбачає:

- врахування методичних вказівок викладача щодо виду та форми проведення семінару;
- вивчення плану семінарського заняття, що означає усвідомлення суті основних питань заняття;
- ознайомлення зі списком літератури;
- опрацювання основних термінів, понять, категорій, персоналій, хронології до теми;
- ознайомлення із завданнями для самоперевірки знань, ведення дискусії, можливими темами рефератів;
- опрацювання конспекту лекції з даної теми;
- написання тез відповідей на поставлені питання;
- опрацювання відповідних джерел, розділів підручників та допоміжної літератури.

На семінарські заняття студенти повинні приходити з конспектом лекцій, планом-конспектом (тезами) свого виступу, опрацьованими термінами, поняттями, категоріями з теми, конспектом інформаційних джерел, рефератом (при необхідності). На семінарі кожен студент повинен уважно слухати виступи товаришів і бути готовим доповнити відповідь або виступити з власною.

Як опрацювати матеріал підручника:

1. Відкрийте зміст в кінці/на початку підручника і визначте, з яких розділів (підрозділів, глав тощо) він складається. Знайдіть необхідний розділ, тему, параграф.

2. Зверніть увагу, що кожний параграф поділений на пункти. У кожному пункті розглядається окреме питання. Знайдіть необхідний пункт (пункти).

3. Зверніть увагу, що головне в тексті може виділятися напівжирним шрифтом, напівжирним курсивом або курсивом, може бути підкресленим.

6. Якщо вам трапляються незнайомі слова, терміни — знайдіть їх визначення в словнику (довіднику, енциклопедії тощо) або запитайте у викладача.

7. Розгляньте ілюстрації, схеми, таблиці тощо, які стосуються параграфу, пов'яжіть їх зі змістом тексту. Вони допоможуть вам краще зрозуміти матеріал.

8. Прочитайте додатковий матеріал до параграфу. Він доповнить ваші знання з даної теми.

9. Дайте усну відповідь на запитання до параграфу. Вони допоможуть глибше зрозуміти і краще запам'ятати вивчений матеріал.

10. У кінці кожного розділу можуть подаватися висновки, в яких узагальнено його зміст. Це допоможе зосередити Вашу увагу на головному.

Працюючи з науковою літературою, користуйтеся такими правилами роботи з джерелом інформації:

- 1) здійсніть попередній огляд матеріалу: ознайомтесь із обсягом та проблематикою, структурними частинами;
- 2) сформулюйте запитання до джерела: дуже часто проста трансформація назви дає можливість сформулювати адекватні запитання;
- 3) прочитайте текст, шукаючи відповіді на сформульовані запитання;
- 4) осмисліть прочитане, тобто встановіть зв'язки між новою інформацією і тією, що вже відома, спробуйте підібрати приклади до нових ідей;
- 5) перекажіть основний матеріал, відповідаючи на запитання, що були сформульовані перед читанням;
- 6) зробіть підсумковий огляд, пригадайте основні ідеї тексту та чітко сформулюйте відповіді на запитання.

Робота над складанням плану-конспекту та плану доповіді потребує ретельної праці з боку студента, вимагаючи залучення певних прийомів обробки інформації. Осмислене навчання потребує використання систематичних процесів для кодування та зберігання інформації у довготривалій пам'яті і для вилучення її звідти. Ці процеси називаються "метакогнітивними", тому що вони представляють собою способи набуття думок, а не самі думки.

До таких способів відносяться: резюмування (узагальнення); уточнення (конкретизація); схематизація та організація. Резюмування – це спосіб вилучення основної ідеї частини або цілого тексту. Уточнення є протилежним процесом, оскільки збагачує абстрактне положення конкретними прикладами, ілюстраціями, кресленням, аналогією та ін. Схематизація уявляє собою рамки або код для структурування інформації для того, щоб її можна було і зрозуміти, і зберегти у пам'яті. Організація як метакогнітивний процес передбачає надання матеріалу певної структури, а не знаходження вже існуючої структури у самому матеріалі.

Потужним засобом засвоєння навчального матеріалу виступають графічні систематизатори (інколи їх називають "понятійними схемами") – це просторові побудови, що вимагають від читача виявлення глибинної структури матеріалу, що вивчається. Інколи найкращим способом зрозуміти певну тему є представлення інформації у вигляді лінійної послідовності. Цей спосіб слід використовувати, коли структура поданої інформації наближається до лінійної. Наприклад, формування умінь здійснюється у

певній послідовності: 1) інформація про новий спосіб діяльності (мета та порядок дій); 2) виконання вчителем разом з учнями нового способу діяльності; 3) самостійне виконання учнями нового способу діяльності; 4) систематичне тренування. Цей алгоритм діяльності вчителя є не що інше, як ряд подій, що слідують одна за одною в суворо упорядкованій часовій послідовності. Просте лінійне представлення цих подій адекватно відбиває усю необхідну інформацію: Інформація про новий спосіб діяльності -----
Сумісне виконання вчителя і учнями нового способу діяльності -----
Самостійне виконання учнями нового способу діяльності -----
Систематичне тренування.

Інформація, з якою доводиться мати справу, найчастіше більш складна, ніж прості лінійні ланцюжки. Альтернативним способом представлення інформації виступає зображення її у формі ієрархії, або ієрархічного дерева. У цьому випадку інформація упорядковується відповідно до правил класифікації. Правила класифікації визначають, частиною або різновидом чого є даний об'єкт.

Такий спосіб підготовки до семінарського заняття дозволить усвідомити логічну структуру навчального матеріалу, сприятиме повному, міцному, свідомому та глибокому засвоєнню змісту курсу.

СКЛАДАННЯ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ (ТЕЗ) ПРОЧИТАНОГО

При всіх інноваційних формах і методах роботи на заняттях предметно-методичних дисциплін однією з провідних форм традиційно залишається робота з книгою — підручником, науковою літературою тощо.

Прочитаний матеріал для його глибшого і повнішого засвоєння потребує фіксації на папері (або електронному носії, що не змінює суті процесу). Найпоширенішими способами фіксації почутого на лекції або прочитаного є план, тези, виписки, конспект. Такі способи роботи дисциплінують студента, змушують заглибитися у зміст прочитаного, привчають виділяти головне у матеріалі, сприяють засвоєнню, повторенню і закріпленню матеріалу.

На жаль, в останні роки такі форми роботи відходять на задній план, що має своїм наслідком невміння частини студентів фіксувати прочитане, виділяти головне.

Виділяти головне у змісті матеріалу, його головну проблему, акцентувати свою увагу на суттєвому матеріалі, аналізувати прочитане та його тематичну структуру — одні з провідних умінь та навичок студентів при вивченні предметно-методичних дисциплін. Провідним методом в розвитку цих компетенцій є вміння поділяти текст на частини та складати план. Поділяючи навчальний матеріал на частини, студент тим самим аналізує його головні частини, а складаючи план — синтезує матеріал, виділяючи провідні думки, проблеми, факти тощо.

Складання простого або розгорнутого плану прочитаного:

План є попередньою формою запису прочитаного, він передує тезам та конспекту. За формою плани поділяються на: простий план, складний (розгорнутий) план, план-тези, план-конспект.

Загальний алгоритм для роботи над будь-яким планом може бути наступний. Спочатку йде прочитання матеріалу в цілому: необхідно уважно прочитати матеріал, над яким ви будете працювати — наприклад, підпункт параграфу, параграф підручника, декілька параграфів підручника (тему) тощо. При цьому рекомендується працювати олівцем (в жодному разі не ручкою, аби можна було витерти результати вашої роботи), підкреслюючи головне: факти, події, процеси, причинно-наслідкові зв'язки, висновки.

Після цього йде аналіз прочитаного за абзацами. Кожен абзац можна узагальнити в окрему думку, виділивши головне. Можливий варіант, коли для виділення необхідної думки треба прочитати декілька абзаців.

Головна думка формулюється як пункт плану. Пункт плану, як правило, формулюється стверджувальним реченням. Пункт плану не може складатися з одного слова або прізвища.

Розглянемо види планів, які використовуються на заняттях предметно-методичних дисциплін.

Простим називається план, який нумерується арабськими літерами (1., 2., 3. і далі). В такому плані рекомендується від 3 до 6 пунктів (більша кількість пунктів плану використовуються в рефератах та інших, більш складних, письмових формах роботи).

Якщо існує необхідність у більшій кількості пунктів, доцільніше скласти розгорнутий (складний) план.

Складний (розгорнутий) план передбачає, що пункти плану мають підпункти. Існують різні види нумерації пунктів плану. Можливий варіант, коли пункти нумеруються арабськими цифрами, а підпункти — літерами кириличного алфавіту (“а”, “б”, “в” і далі). В іншому разі пункти нумеруються римськими цифрами (I., II., III., IV. і далі), а підпункти — арабськими цифрами. Можливий і складний план, який поєднує два попередніх — пункти плану нумеруються римськими цифрами, підпункти — арабськими, а останні, в свою чергу, мають підпункти, що позначаються літерами алфавіту. Зловживати такими складними за структурою планами не треба.

Останнім часом в фахових виданнях поширилася нумерація виключно арабськими цифрами (наприклад, пункт 1., підпункти 1.1., 1.2., 1.3., які мають підпункти 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3. тощо).

План-тези — це поєднання плану з коротко сформульованими основними положеннями прочитаного тексту, що вбирають суть висловлювань. Існує два види тезувань — відбір авторських тез з тексту або формулювання основних положень статті чи розділу книжки власними словами.

Тези формулюються розгорнутими реченнями, в яких виділяються головні факти, події, процеси, терміни та поняття, персоналії тощо. Як правило, необхідно уникати складних речень (складносурядних та складнопідрядних).

План-конспект — найбільш ускладнена форма плану, що поєднує пункти плану з розширеним викладом основних положень матеріалу, що

опрацьовується. При цьому можливе окреслення в конспекті головних фактів, положень, причинно-наслідкових зв'язків, висновків тощо. Не вважається помилкою висловлення власних думок щодо прочитаного.

Методичні рекомендації щодо складання плану прочитаного:

1. Зверніть увагу на тему, план до якої ви повинні скласти. Уважно прочитайте текст і виберіть з нього лише той матеріал, який відповідає темі.
2. Починайте складати план лише тоді, коли з'ясуєте зміст матеріалу загалом.
3. Залежно від того, який план (простий чи розгорнутий) необхідно скласти, оберіть один із двох запропонованих шляхів.
  - 3.1. Якщо потрібно скласти простий план, поділіть текст на логічно завершені частини. Знайдіть у кожній з них головну думку, чітко і конкретно сформулюйте й запишіть її.
  - 3.2. Якщо план розгорнутий, у кожній з логічно завершених частин тексту визначте кілька положень, які розкривають головну думку; сформулюйте і запишіть головні думки у вигляді пунктів плану, а положення, що їх розкривають, — як підпункти.
4. Перед тим як записати план, перевірте, чи всі головні ідеї тексту знайшли у ньому відображення.

КОНСПЕКТУВАННЯ ДЖЕРЕЛ

Конспектування — стислий письмовий виклад основного змісту тексту з виокремленням його найважливіших положень. При конспектуванні джерела (документа, уривку з монографії, наукової статті) необхідно дотримуватися наступних порад:

1. Запишіть автора твору, його назву та вихідні дані.
2. Перед тим, як розпочати конспектування, необхідно ознайомитися з текстом загалом.
3. Визначте у тексті логічно завершені частини й у кожній з них знайдіть основну думку. Дайте їм назву. На основі цього складіть план.
4. Підготуйтеся до виконання завдання: поділіть сторінку зошиту на дві нерівні частини для запису плану (зліва) і конспекту (справа).
5. Складіть конспект змісту кожної логічно завершеної частини тексту відповідно до плану, дотримуючись наступних умов.
  - 5.1. Основний зміст тексту викладається стисло.
  - 5.2. Провідні думки, аргументи, висновки формулюйте детально.
  - 5.3. Назви глав, розділів, параграфів наукової праці обов'язково вказуються точно.
  - 5.4. У конспекті використовуються цитати. Дотримуйтеся правил цитування: необхідну цитату беріть у лапки, в дужках зазначайте джерело і сторінку.
  - 5.5. Намагайтеся робити записи своїми словами, оскільки це сприяє кращому розумінню тексту.
  - 5.6. Основні положення конспекту вказуються напроти відповідних пунктів плану.

6. Працюючи над конспектом, застосовуйте систему підкреслень, виділяйте найважливіше великими літерами, використовуйте умовні позначки. Вони допоможуть вам під час відповіді за конспектом.
7. У лівій частині конспекту крім плану можна також виписувати незнайомі імена і терміни, які потребують пояснення, необхідні доповнення, стислі висновки для себе, паралелі з явищами сьогодення тощо.
8. Перевірте виконану роботу. В разі необхідності виправте або уточніть пункти плану і зміст конспекту.
9. У випадку, коли необхідно скласти конспект на основі кількох джерел, спочатку визначте, який твір буде основним. Для цього прочитайте джерела і визначте, якою мірою в них розкрито проблему, що цікавить вас. Потім поділіть сторінку зошита на дві частини: у лівій частині запишіть конспект основного твору, в правій зробіть доповнення до нього за основними джерелами.

НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ:

Вибір теми. Студент повинен обирати тему, яка найбільш відповідає його особистим інтересам. При обиранні теми необхідно враховувати її забезпеченість науково-педагогічними джерелами і методичною літературою. Остаточний вибір теми фіксується викладачем. Довільна зміна теми студентом не дозволяється. Обравши тему, студент повинен чітко спланувати роботу над нею:

- ознайомитесь з літературою;
- зібрати матеріал;
- скласти план роботи;
- підготувати текст;
- доопрацювати та перевірити готовий текст.

Підбур літератури і джерел. Після обрання теми необхідно приступити до роботи над джерелами і літературою. Визначення кола необхідних для реферату джерел та літератури треба починати із складання списку опублікованих матеріалів. Для цього використовуються спеціальні бібліографічні покажчики, які можна знайти у бібліографічних відділах і каталогах бібліотек.

Для написання реферату студент повинен використати спеціальну літературу, яка стосується його теми. Через обмеженість обсягу реферату залучити всю літературу по темі, яка існує, неможливо, та й не потрібно. Але необхідно ознайомитися як можливо із найбільш широким колом літератури до теми, проаналізувати її та відібрати найбільш важливі, на думку автора, твори.

Спеціальна література представлена такими видами:

- Державні документи.
- Наукова література.
- Довідкова література (словники, енциклопедії, довідники тощо).

У першу чергу варто звернутись до новітніх видань, які містять оцінку того, що зроблено на цей час в тій чи іншій галузі педагогіки, методиці викладання, з того чи іншого питання, які нові погляди, методики, ідеї,

технології презентуються. Разом з тим, ознайомлення з оцінками та поглядами спеціалістів ні в якому разі не виключає самостійного підходу до аналізу змісту і висновків щодо використаних праць.

Складання плану. Характеристика роботи.

Реферат повинен включати такі структурні елементи:

- ✓ Титульна сторінка
- ✓ Зміст
- ✓ Вступ
- ✓ Основний текст
- ✓ Висновки
- ✓ Додатки (в разі потреби)
- ✓ Список джерел та літератури.

Значною мірою успіх реферату залежить від добре складеного та до кінця продуманого плану. Під час роботи над темою поступово виявляються окремі частини плану, а, коли студент відібрав увесь матеріал і оволодів його змістом настільки, що ясно може уявити собі структуру роботи, він остаточно складає її план. Всі частини роботи розкривають конкретний аспект проблеми, але в той же час повинні складати єдине ціле.

ВСТУП пишеться після складання тексту всієї роботи. В ньому дається постановка питання, висвітлюється актуальність теми в наш час, доцільність її вивчення. Після цього дається коротка характеристика вивчення теми в науковій літературі, робиться висновок про ступінь вивченості даної теми науковцями. На основі цих висновків студент визначає коло конкретних завдань, які він збирається розв'язати в своєму дослідженні, формулює його цілі. Без чіткої постановки проблеми дослідження приречене перетворитися в безсистемне нагромадження фактів. Визначивши мету і завдання дослідження, студент дає коротку характеристику джерел, робить висновок про цінність цих праць для даної роботи.

Далі студент приступає до викладу матеріалу **ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ**. У **ВИСНОВКАХ** автор дослідження чітко формулює ті положення, до яких він прийшов внаслідок вивчення даної теми. Робиться це у вигляді коротких підсумкових тез за основними положеннями роботи.

Відразу після висновків, в разі потреби, йдуть **ДОДАТКИ**, де студент може вмістити таблиці, конспекти, анкети, схеми тощо. На додатки, якщо вони є, обов'язково потрібно посилатися у тексті, кожен додаток повинен мати посилання на джерело.

- Вступ займає 1-3 сторінку друкованого тексту.
- Висновки – 2-3 сторінки друкованого тексту.

Зміст розміщується на початку роботи. Він містить назви всіх структурних частин роботи із зазначенням сторінок. На яких вони розміщуються.

Складання списку джерел і літератури. Написання самостійного творчого дослідження, яким є реферат закінчується складанням списку джерел і літератури з дотриманням певних вимог і правил. Насамперед, до списку включається лише та література, яка реально використана студентом

в процесі роботи. Порядковий номер джерела у списку літератури повинен відповідати номеру посилань у тексті.

Для захисту реферату студент готує виступ на 5 - 7 хвилин. У ньому зазначаються мета і завдання дослідження, актуальність теми, короткий зміст основної частини, характеристика літератури та джерел, основні висновки. Студент відповідає на запитання, після цього йому повідомляється оцінка за роботу.